Ազգ

AZG
armenian newspaper

Սեպտեմբեր 11
1992
Ուրբաթ

օրաթերթ
Բ տարի, թիվ 86 (178)
գինը 2 ռ.

Երեւան 375010
Հանրապետության 47

դասիչ 69149

հեռ. 581841, խմբ. 562941, ֆաքս 243266 CPIRI SU

Ջուրաբ Ժվանիա. «Վրաստանը պետք է աջակցի Հայաստանին էներգետիկ հարցերը լուծելու գործում»

Վրացական եւ միջազգային բնապահպանական շարժումների ներկայացուցիչները անհանգստացած են Հայաստանի ատոմակայանի աշխատանքի վերսկսմամբ: Այդ մասին երեկ հայտարարեց Վրաստանի Պետխորհրդի բնապահպանման հանձնաժողովի նախագահ, Եվրոպայի Կանաչների կուսակցության քարտուղար Զուրաբ Ժվանիան: Նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի հետ հանդիպման ժամանակ նա հայտնեց, որ անձամբ դիմել է Աբուլֆազ Էլչիբեյին Հայաստանի էներգետիկ շրջափակումը վերացնելու կոչով: Միաժամանակ, Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը Վրաստանի ներկայացուցիչներին հայտնեց, որ «հայկական ատոմակայանի վերագործարկման հարցը վերջնականապես լուծված չէ»: ■

Տավուշում մեկ զոհ, չորս վիրավոր

Մեղրու շրջանից՝ հակասական տեղեկություններ

Իրադրությունը Հայաստանի սահմանամերձ շրջաններում շարունակում է մնալ լարված: Ադրբեջանը շարունակում է պարբերաբար խախտել զինադադարի մասին համաձայնագիրը՝ գնդակոծելով ու հրետակոծելով սահմանամերձ խաղաղ բնակավայրերն ու հայկական սահմանապահ ուժերի պաշտպանական դիրքերը:

Տավուշ. Սեպտեմբերի լույս 10-ի գիշերը եւ երեկ օրվա առաջին կեսին Ադրբեջանի Թովուզի եւ Ղազախի շրջաններից տանկերից, հրանոթներից եւ «Գրադ» կայանքներից հրետակոծվել եւ գնդակոծվել են շրջանի գրեթե բոլոր սահմանամերձ գյուղերը: Մովսես գյուղում զոհվել է մեկ եւ վիրավորվել չորս մարդ: Մովսես, Այգեպար, Պառավաքար գյուղերում եւ Բերդ շրջկենտրոնում կան ավերածություններ: Ավերվել է առնվազն 10 բնակելի տուն: Հայկական ինքնապաշտպանական ուժերը ստիպված են եղել պատասխան կրակ բացել: Թշնամու կորուստների մասին տեղեկություններ չկան:

Կապան. Նախորդ գիշեր եւ երեկ առավոտյան Ադրբեջանի Զանգելանի շրջանում տեղակայված հենակետերից գնդակոծվել եւ հրետակոծվել են շրջանի սահմանամերձ գյուղերը: Ագարակ գյուղի մերձակա Փայլասար տեղամասում նռնականետ կրակից զոհվել է մեկ հայորդի: Երեկ օրվա ընթացքում հայկական պաշտպանական դիրքերը գնդակոծվում էին փոքր տրամաչափի զինատեսակներից:

Մեղրի. «Նոյյան տապան» գործակալությունը հայտնում է, որ սեպտեմբերի լույս 10-ի գիշերը Ադրբեջանի Զանգելանի շրջանի տարածքից «Գրադ» կայանքներից հրետակոծվել են Նյուվադի գյուղի պաշտպանական դիրքերը: Եւ Հայաստանի պաշտպանության նախարարության լրատվական կենտրոնից, եւ Մեղրու շրջգործկոմից հերքեցին այդ տեղեկությունը, բայց «Նոյյան տապան»-ն այնուամենայնիվ պնդեց այդ լուրի իսկությունը՝ վկայակոչելով Մեղրու պարետատան շտաբի պետի պաշտոնակատար Ստեփանյանից ստացված տեղեկությունները:

Երեկ եւ նախորդ գիշեր փոքր տրամաչափի զինատեսակներից գնդակոծվել են նաեւ Սիսիանի եւ Արարատի շրջանների պաշտպանական դիրքերը: Տուժածների մասին տեղեկություններ չկան: ■

Թուրքիան ցարդ պատասխան չի տվել Հայաստանի բողոքի նոտային

Րաֆֆի Հովհաննիսյանը Հիքմեթ Չեթինի հետ քննարկել է հացահատիկի հարցը

Ինչպես հայտնել էինք, թուրքական ռազմաօդային ուժերի կողմից Հայաստանի տարածք մտնելու փաստի դեմ մեր կողմից հղած բողոքի նոտային առայժմ ոչ մի պաշտոնական պատասխան չի տրվել: Երեկ Ստամբուլում կայացած Եվրախորհրդարանի եւ նախկին ԽՍՀՄ անդամ երկրների արտգործնախարարների հանդիպմանը մասնակցել է նաեւ Հայաստանի արտգործնախարար Րաֆֆի Հովհաննիսյանը, որը Թուրքիա էր ժամանել սեպտեմբերի 9-ին: Ինչպես հավաստեց Հայաստանի արտգործնախարարության Թուրքիայի ենթաբաժնի վարիչ Մուրադ Բոջոլյանը, այդ նիստում ծրագրվում է քննարկել ԱՊՀ երկրներում ժողովրդավարության, բազմակուսակցության եւ մամուլի ազատության նվիրված մի շարք հարցեր: Նիստը վարում է վեց ամսով արտգործնախարարների այդ խորհրդի նախագահ ընտրված Թուրքիայի արտգործնախարար Չեթինը: Չի բացառվում, որ երեկ ուշ երեկոյան կամ այսօր Հայաստանի արտգործնախարարը հանդիպի նախարար Չեթինին, եւ որ ամենակարեւորն է՝ քննարկի ոչ միայն Թուրքիայի կողմից Հայաստանին հացահատիկ տրամադրելու եւ շրջանում ստեղծված իրավիճակին վերաբերող հարցեր, այլեւ թուրքական ռազմօդանավի հետ կապված վերջին միջադեպը:

Իսկ մինչ այդ Րաֆֆի Հովհաննիսյանի պատվին Պոլսի հայոց պատրիարքարանը Ստամբուլում պատրաստել է մեծ ընդունելություն: Հայաստանի արտգործնախարարը հանդիպել է ոչ միայն տեղի հայ համայնքի, այլեւ Հունաստանի, Մալթայի, Բուլղարիայի, Հոլանդիայի եւ այլ երկրների արտգործնախարարների հետ: Միեւնույն ժամանակ, երեկ տեղի է ունեցել Րաֆֆի Հովհաննիսյանի մամուլի ասուլիսը, իսկ երեկոյան նախարարը ելույթ է ունեցել հանդիպման մասնակիցների առջեւ: Այսօր երեկոյան ժամը 11-ին Րաֆֆի Հովհաննիսյանը Մարգարայի կամրջով կվերադառնա Հայաստան: ■

Րաֆֆի Հովհաննիսյան. «Թուրքիան ստանձնել է ոչ կառուցողական դեր Լեռնային Ղարաբաղի բանակցություններում»

Սեպտեմբերի 10-ին Ստամբուլում, Եվրոպական խորհրդի անդամ երկրների արտաքին գործոց նախարարների հանդիպման ժամանակ հայտարարեց Րաֆֆի Հովհաննիսյանը: Նա հայտնեց, որ Ադրբեջանում գտնվում են թուրքական ռազմական խորհրդականներ եւ սպաներ: Կան տեղեկություններ, որ Ադրբեջան զենք է մատակարարվում Թուրքիայի միջոցով:

Րաֆֆի Հովհաննիսյանն իր ափսոսանքը հայտնեց, որ Թուրքիան խոչընդոտում է Եվրոպական խորհրդում դիտորդի կարգավիճակով Հայաստանի ընդգրկմանը: Հայաստանի արտգործնախարարը նշեց նաեւ, որ ԼՂՀ-ի ժողովրդի հանուն ինքնորոշման պայքարը, Ադրբեջանը ներկայացնում է որպես պատերազմ Ադրբեջանի եւ Հայաստանի միջեւ: ■

Վազգեն Մանուկյանը դուրս է եկել ԱԺՄ-ից

Նախկին վարչապետը վերադառնում է գործադիր իշխանության կառույցներ

Ըստ իշխանությունների մոտիկ աղբյուրների, Ղարաբաղ կոմիտեի անդամ, ՀՀ նախկին վարչապետ, Հայաստանի Գերագույն խորհրդի պատգամավոր Վազգեն Մանուկյանը, որը համարվում է Ազգային Ժողովրդավարական Միության հիմնադիր ղեկավարներից ու գաղափարախոսներից մեկը, դուրս է եկել այդ կազմակերպությունից: Պատճառը, թերեւս, կառավարության կազմում նրա սպասվող նշանակումն է: Համենայն դեպս, նույնը հաստատեց նաեւ ԱԺՄ-ի խորհրդարանական խմբի նախագահ Շավարշ Քոչարյանը, ասելով, թե սեպտեմբերի 9-ին ԱԺՄ խորհրդի նիստը որոշել է Վ. Մանուկյանին ազատել միության անդամությունից, քանի որ նա համաձայնություն է տվել աշխատելու պետական կառույցներում, որն էլ իր հերթին, ինչպես պնդեց Շ. Քոչարյանը, հակասում է ԱԺՄ-ի քաղաքական կուրսին:

Ամենայն հավանականությամբ, երկուշաբթի օրը բացվող ՀՀ ԳԽ 5-րդ նստաշրջանում այդ մասին հատուկ հայտարարությամբ հանդես կգա ԱԺՄ խորհրդարանական խմբի ներկայացուցիչը:

Տեղին է հիշեցնել, թե ԱԺՄ-ն փաստորեն հեռացված է ՀՀՇ-ից: Ճիշտ մեկ տարի Վազգեն Մանուկյանը հրաժարվել էր վարչապետի պաշտոնից:

Ա. Հ.

«Նովոստի»-ն է ճիշտ, Ռաֆաելլին, թե Լիպարիտյանը

Լրատվական պատերազմի մասին ամեն օր բարբառող մեր մամուլն ու պետական այրերն այդպես էլ չկարողացան իրար հասկանալ:

Սեպտեմբերի 9-ին, ինչպես հաղորդել էինք, Հայաստանի նախագահի խորհրդական Ժիրայր Լիպարիտյանը հայտնել էր, որ Հռոմում կայացած հանդիպման ընթացքում ԵԱՀԽ Ղարաբաղի հարցով Մինսկի խմբի նախագահ Մարիո Ռաֆաելլին հայտարարել էր, թե ինքը դժգոհ է Ադրբեջանի պատասխաններից եւ մեջբերում էր կատարել Էլչիբեյի պատասխանից, ուր մասնավորապես ասվում էր, թե Ադրբեջանը կհամաձայնի զինադադարին, եթե դրվեն Հայաստանի կողմից Շուշին եւ Լաչինը վերադարձնելու նախապայմանները:

Ասվում էր նաեւ, որ խորհրդակցության մասնակիցները նույնպես դժգոհել են Ադրբեջանի դիրքորոշումից: Բայց արի ու տես, որ, այնուամենայնիվ, դա կասկածի է ենթարկվում: Սեպտեմբերի 9-ի ուշ երեկոյան «Նովոստի» լրատվական ծրագիրը, անդրադառնալով Հռոմի խորհրդակցության արդյունքներին, նշեց, թե Ռաֆաելլին ինքն է հայտարարել, թե հայերը պետք է դուրս բերեն իրենց զինված կազմավորումները Շուշիից եւ Լաչինից, որից հետո միայն կդրվի զինադադարի հարցը: Այնինչ, մի քանի օր առաջ հենց ինքը՝ Ռաֆաելլին էր հայտարարել, թե զինադադարը պետք է սկսվի առանց որեւէ նախապայմանի:

Հայտարարությունների տարաբնույթ հոսքից միայն մի բան ենք եզրակացնում. ինչ-որ մեկը հոգուն մեղք է անում: Կամ «Նովոստի»-ն, կամ Ռաֆաելլին, կամ էլ Հայաստանի Հանրապետության այն պատվիրակությունը, որ Հռոմից Ժիրայր Լիպարիտյանին նման տեղեկություններ է հաղորդում: Ի դեպ, սա առաջինն ու վերջինը չէ, եթե հիշում եք, իրար հակասող նման հայտարարություններ առաջ էլ եղել են, եւ չի բացառվում, որ կշարունակվեն.

Ա. Հ.

Բոսնիա. «պատերազմական արարք» ՄԱԿ-ի դեմ

Սարաեւոյում ՄԱԿ-ի խաղաղապահ ուժերի հրամանատարը երեկ բոսնիացիներին մեղադրեց նախորդ օրը օդանավակայանում մարդասիրական օգնություն փոխադրող շարասյան վրա գործած հարձակման առթիվ, մինչ Ֆրանսիայի ներկայացուցիչն այդ հարձակումը որակեց «պատերազմական արարք» ՄԱԿ-ի դեմ: Նյու Յորքում ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհուրդը խոր մտահոգություն հայտնեց հարձակման առթիվ, որի ընթացքում սպանվել էր 2 եւ վիրավորվել 5 ֆրանսիացի զինվոր: ■

Ռաբին. «Պատրաստ ենք Սիրիային հող տալու խաղաղության դիմաց»

Իսրայելի վարչապետ Յիցխակ Ռաբինը Քնեսեթի (խորհրդարան) փոթորկալի նիստում հայտարարեց, թե իր կառավարությունը պատրաստ է «հող՝ խաղաղության դիմաց» սկզբունքով առանձին բանակցություններ վարել հարեւան Սիրիայի հետ: Կարծր-գծային պատգամավորների բողոքի բացականչությունների տակ վարչապետը խուսափեց Գոլանի բարձրավանդակից որոշ մասեր վերադարձնելու մասին որեւէ մասնանշում կատարելուց: ■

Անհամաձայնություն Գերմանիայի խորհրդարանում

Նախարարապետ Հելմուտ Քոլն ու իր ընդդիմադիրները (Քրիստոնյա դեմոկրատներ եւ սոցիալ-դեմոկրատներ) մեղադրանքներ փոխանակեցին խորհրդարանի նիստում, որ նվիրված էր օտարերկրացիների դեմ երկրում ծայր առած աջակողմյան-նացիստական վերջին հարձակումների քննությանը: Խորհրդարանին չհաջողվեց եզրակացության գալ հարձակումներին վերջ տալու հարցի շուրջ: ■

30 միլիոն ամերիկացիներ քաղցած են քնում

Ամերիկյան «Ուոլ սթրիթ Ջըրնըլ» թերթի համաձայն, որն իր հերթին վկայակոչում է Բոստոնում կատարված մի ուսումնասիրություն, ավելի քան 30 միլիոն ամերիկացիներ քաղցած են քնում երկրում տարածվող աղքատության հետեւանքով: Ըստ այդ ուսումնասիրության, որ պատրաստվել է Դեմոկրատական կուսակցության անդամ մի պաշտոնատարի գլխավորությամբ, 80-ական թվականներից ի վեր երկրում արձանագրված քաղցածության պարագաներն աճել են 50 տոկոսով: ■

Նախագահ Կոլորի դատապաշտպանը խնդրում է հետաձգել իմպիչմենթի քվեարկությունը

Բրազիլիայի նախագահի դատապաշտպանը երկրի Գերագույն ատյանից խնդրեց 20 օրով հետաձգել իմպիչմենթի քվեարկությունը: Կոնգրեսի ստորին պալատի նախագահը Կոլորից պահանջել էր իր պաշտպանողականը ներկայացնել կաշառակերության մեղադրանքների դեմ, նախագահի հրաժարման պահանջը քվեարկության դնելուց առաջ: ■

Հրետակոծվում են խաղաղ գյուղերը

Ինչպես հաղորդում է «Սնարք» գործակալությունը, սեպտեմբերի 9-ի երեկոյան Լեռնային Ղարաբաղի խաղաղ հայկական գյուղերը «Գրադ» կայանքներից ենթարկվել են զանգվածային հրետակոծության: ԼՂՀ ինքնապաշտպանության ուժերի շտաբի տվյալներով, հատկապես տուժել են Մարտունու շրջանի Ճարտար, Սոս, Խնուշինակ եւ Նորշեն գյուղերը, ինչպես նաեւ Հադրութ ավանը: Խնուշինակում խաղող հավաքելիս արկից զոհվել են չորս եւ վիրավորվել վեց կանայք: Մյուս գյուղերում նույնպես կան տուժածներ եւ ավերածություններ:

Միաժամանակ, ադրբեջանական բանակի կազմավորումները գրոհ են ձեռնարկել Հադրութի շրջանի Ցոր հայկական գյուղի ուղղությամբ: Համաձայն Ղարաբաղի «Նորություններ» գործակալության տվյալների, տեղի ինքնապաշտպանական ջոկատներին հաջողվել է ետ շպրտել թշնամուն: Հակառակորդը կորցրել է 7 զինվոր: Հայկական կողմից տուժածներ չկան: ■

digitised by A.R.A.R.@

Ոչ հստակ պատասխանը նույնպես պատասխան է

Լրագրող Իդա Մարտիրոսյանը զրուցում է ՀՀ Գերագույն խորհրդի պաշտպանության և ներքին գործերի հանձնաժողովի նախագահ Գևորգ Բաղդասարյանի հետ

— Պարոն Բաղդասարյան, որքան ինձ հայտնի է, 5-րդ նստաշրջանում քննարկման են դրվելու 100-ից ավելի օրինագծեր: Դրանց մեջ ձեր հանձնաժողովի կողմից ներկայացված օրինագծեր կա՞ն:

— 5-րդ նստաշրջանի շեմին նախագահությունը քննարկում է օրակարգը: Դուք ճիշտ եք, 100-ից ավելի հարցեր կան, և նախագահությունը փորձում է կրճատել դրանք:

— Որպեսզի որակը չլուծվի՞ քանակի մեջ:

— Այո: Նախապատվությունը կտրվի այն հարցերին, որոնք ընդունվում են երկրորդ ընթերցմամբ, ինչպես նաև տնտեսական և պաշտպանական հարցերին: Նաև նրանց, որոնք արդեն քննարկվել են հանձնաժողովներում: Մեր հանձնաժողովը 4 օրինագիծ է պատրաստել՝ ոստիկանության, հանրապետության պաշտպանության, պետական սահմանի և զինված ուժերի մասին:

— Կասկած չկա, որ դրանք առաջնային են: Ուզում ենք իմանալ, բավականաչափ մշակվա՞ծ են դրանք, չի՞ հետաձգվի դրանց ընդունումը:

— Իմ կարծիքով, բանավեճեր կլինեն պետական սահմանի մասին օրինագծի շուրջը, քանզի այն շոշափում է Արցախի խնդիրը: Չէ՞ որ կառավարությունը պետք է ղեկավարվի այդ օրենքով, ուստի, թե պետական ինչպիսի պայմանագրերով կարգավորի սահմանների հարցը:

— Այսինքն, սա այն դեպքն է, երբ պետք է ճանաչվի իրականությունը: Ես նույնիսկ կասեի, թե դա դիվանագիտական սուր հարց է: Ինչպես մենք որոշենք սահմանները Արցախի հետ, այնպես պարզ կլինի, թե նրան ինչ կարգավիճակով ենք ճանաչում:

— Այո, հենց դա էլ, ամենայն հավանականությամբ, կարծիքների և տեսակետների բախման քարը կլինի:

— Ոստիկանության մասին օրենքը երևի այդպիսի բանավեճի առարկա չդառնա, սակայն... Ինչպես ինձ ասացին ՆԳՆ պրոֆեսիոնալները, «եթե պետությունն ուզում է ուժեղ լինել, չպետք է ժլատ լինի ոստիկանության հարցում»: Նրանք նախատում էին խորհրդարանին այն բանի համար, որ այդ օրենքի ընդունումը ձգձգվում է: Ի միջիայլոց, դրա քննարկմանը մասնագետները մասնակցե՞լ են:

— Բանն այն է, որ մի նախագիծ ներկայացվել է դեռ 1990 թ. վերջին:

— Ո՞ւմ կողմից:

— Ներքին գործերի նախարարության: Սակայն այն ժամանակ հարցը կանոնակարգված չէր: Այժմ կարգավորված է: Ընթացքում մեր հանձնաժողովը, փորձագետները կապ էին պահպանում ՆԳՆ մասնագետների հետ, սակայն պաշտոնական կողմն ապահովված չէր: Այսինքն, նախագիծը չէր ներկայացվել կառավարությանը և չէր քննարկվել նրա կողմից, չէր մտել Գերագույն խորհուրդ, որտեղից պետք է տրվեր հանձնաժողովներին: Հնարավոր է, որ նախագահությունը հանձնարարեր ներկայացնել ոչ թե մեզ, այլ, ասենք, իրավական հարցերի կամ այլ հանձնաժողովի:

— Եթե պաշտոնական կողմն ապահովված չէր, պրոֆեսիոնալների որոշակի առարկությունները հնարավո՞ր են:

— Չեմ կասկածում, որ տարաձայնություններ կլինեն: Լրացումներ կլինեն, ճշգրտումներ: Ասեմ, որ ոչ բոլոր երաշխազրերն են արժազանք զտել ՆԳՆ աշխատակիցների կողմից:

— Օրինակ:

— Ասենք, ի՞նչ է ոստիկանը ժամանակի և տարածության մեջ: Այսինքն, նրա համար չպետք է նշանակություն ունենա՝ ինքը աշխատավայրո՞ւմ է, թե՞ այլ տեղ, ծառայության ժա՞մ է, թե՞ ոչ:

— Այսինքն, նույնիսկ լոգարանում ոստիկանը մնում է ոստիկա՞ն: Դա ոչ այնքան մասնագիտություն է, որքան ապրելակե՞րպ:

— Այո, նա միշտ մնում է ոստիկան: Նրանք չընդունեցին մի այլ բան: Օրինակ, հայը չպետք է սպանի հային, եթե նա նույնիսկ հանցագործ է: Ավելի լավ է այլ միջոցներ նախընտրել: Մեզ թվում է նպատակահարմար կլիներ հատուկ սրճարաններ և ճաշարաններ բացել ՆԳՆ և զինված ուժերի աշխատակիցների համար: Քանզի ցանկալի չէ նրանց շփումը քաղաքացիական անձանց հետ:

— Որքան գիտեմ, նրանց հուզում է աշխատավարձի, ինչպես նաև իրավունքների հարցը, ինչը լիովին հիմնավորված է:

— Համաձայն եմ, որ նրանք բարձր աշխատավարձ պիտի ստանան: Ինչ վերաբերում է երկրորդին, նախագծում ոստիկանությանն ավելի շատ իրավունքներ են տրվում, քան պարտականություններ:

— Վերջին հարցը, որ ամենահրատապն է՝ զինակոչը: Ինչպե՞ս է այն ընթանում: Ինչպիսի՞ փոփոխություններ են կատարվել նախագահի՝ զինակոչը խստացնելու հրամանագրից հետո:

— Համապատասխան գրություններ ենք ուղարկել զինկոմիսարիատ, պաշտպանության նախարարություն, ՆԳՆ և ՊԱԿ: Դա վերաբերում է ոչ միայն հանրապետության տարածքում զինակոչին: Երբ հիշում եք, ԼՂՀ Գերագույն խորհրդի նախագահությունն օգոստոսին դիմել էր նախագահ Տեր-Պետրոսյանին՝ արցախցիներին վերադարձնելու խնդրանքով: Մեր հանձնաժողովը դիմել է վերոհիշյալ մարմիններին պարզելու, թե ինչ միջոցառումներ են իրականացվում: Առայժմ ստույգ տեղեկություններ չունենք:

— Ես չէի ասի, թե դա ստույգ պատասխան է, սակայն դա էլ պատասխան է:

— Զինակոչը նորմալ է: Կարելի է ասել՝ ընթանում է:

— Հուսանք, որ ընթացքը կհամապատասխանի իրադարձություններին: Որպեսզի ոչ թե իրադարձությունների հետևից գնանք, այլ թելադրենք ինքներս:

■

Պատերազմը թանկ հաճույք է

Վերջին շրջանում Ադրբեջանի ռազմական ավիացիայի կազմը նկատելիորեն նոսրացել է: Ինչպես վստահություն ներշնչող աղբյուրներից հայտնի է դարձել «Սնարք» գործակալությանը, Ադրբեջանի զինված ուժերը Ղարաբաղի երկնքում գործողությունում կորցրել են թանկարժեք իրենց բոլոր Су-25 գրոհային ինքնաթիռները: Դիտորդները նշում են, որ հայկական խաղաղ բնակավայրերի ռմբակոծության համար Ադրբեջանը ներկայումս ստիպված է օգտագործել չեխոսլովակյան արտադրության L-29 ուսումնական ինքնաթիռները: Լեռնային Ղարաբաղի երկնքում իրենց անհարմար են զգում նաև հանրահայտ МиГ-երը, որոնք հետախուզական թռիչքներ են կատարում: Ինչպես ավելի վաղ հայտնվել էր, այդ ինքնաթիռները Ադրբեջանին են հանձնվել ԱՊՀ միացյալ զինված ուժերի հրամանատարության կողմից: ■

Հայաստանը շրջափակման մեջ է

Սեպտեմբերի 9-ին և 10-ին միայն 4 գնացք է ժամանել Հայաստան, հիմնականում՝ բենզինով և դիզելային վառելանյութով: Վերջին ժամանակներս Հայաստան չի մտել շինանյութով, ածուխով, շաքարով, կարագով ու մսով բեռնված և ոչ մի վագոն: Այդպիսի իրավիճակը պայմանավորված է նրանով, որ Ադրբեջանն ընդհանրապես բաց չի թողնում Հայաստանի համար նախատեսված բեռները, իսկ Վրաստանի երկաթուղին արդեն շուրջ մեկ ամիս չի գործում Աբխազիայում տեղի ունեցող իրադարձությունների կապակցությամբ:

Սկսել են բանակ կազմավորել

Հայաստանի կառավարությանը կից կազմավորվել է շտաբ, որը պետք է օպերատիվ կերպով լուծի բանակային կառույցների և ստորաբաժանումների ստեղծման հետ կապված հարցերը: Շտաբի կազմ են մտել մի շարք նախարարությունների և գերատեսչությունների ղեկավարները, ինչպես նաև հանրապետության զինված ուժերի հրամանատարը: Շտաբը վերահսկում է վարչապետ Խոսրով Հարությունյանը: Ինչպես հաղորդեցին «Սնարք»-ի թղթակցին ՀՀ կառավարության մամուլի կենտրոնում, շտաբը կզբաղվի նաև բանակային միավորումների նյութատեխնիկական մատակարարման և սպայական կադրերի համալրման հարցերով, կպատրաստի երիտասարդներին զինվորական ծառայության անցնելու համար: ■

«Բումերանգ»-ը վերադարձել է

Ադրբեջանի իրավապահպան մարմինների ջանքերի շնորհիվ կարճ ժամանակում գտնվել և վերադարձվել է տեխնիկական ստուգման «Բումերանգ» կոչվող սարքը, որը հնարավորություն է տալիս բավականին մեծ շառավղով որսալ հեռախոսային խոսակցությունները: Գողացողը՝ ավագ միչման Գրիգորի Օվաննեսովը, ծերբակալված է, հայտնում է «Իմա-պրես»-ը: Ինչպես նախապես հայտնել էինք, Գրիգորի Օվաննեսովը ԱՊՀ զինված ուժերի սպա է և Բաքու էր ժամանել Ադրբեջանին հանձնելու ռազմական նավերից մեկը: ■

Հայաստան գալու կոչ սփյուռքի վիրաբույժներին

Մ. Նահանգներում Հայաստանի դեսպանատան միջոցով ՀՀ առողջապահության նախարարությունը սեպտեմբերի սկզբին կոչ է արել հայ վիրաբույժներին Հայաստան գալու, վիրավորների բուժման գործում տեղի բժիշկներին օգնելու նպատակով: Դեսպանությունն առանձին հաղորդագրությամբ հայտնում է, թե ադրբեջանական օդային հարձակումների հետևանքով մեծաթիվ վիրավորներ կան Հայաստանի հիվանդանոցներում և, ուստի, կարիք կա հատկապես ակնաբույժների, ոսկրաբույժների, նյարդավիրաբույժների և հարակից մասնագիտություններ ունեցողների: ■

Բենոն Սևանը ՄԱԿ-ի քաղաքական հարցերի գծով ենթաքարտուղար

Կիպրոսահայ հայտնի դիվանագետ Բենոն Սևանը վերջերս նոր պաշտոն է ստացել՝ նշանակվելով ՄԱԿ-ի քաղաքական հարցերի գծով ենթաքարտուղար:

Իր նոր պաշտոնում Բենոն Սևանը համակարգելու է ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղարության, Անվտանգության խորհրդի և Ընդհանուր ժողովի միջև կապը քաղաքական հարցերի գծով:

Նախապես նա վարում էր, ինչպես նշել ենք տարբեր առիթներով, Աֆղանստանում մարդասիրական ու տնտեսական օգնության համակարգողի պաշտոնը և ՄԱԿ-ի նախկին գլխավոր քարտուղար Պերես դը Կուելյարի անձնական ներկայացուցիչն էր Աֆղանստանում և Պակիստանում: Նա ակտիվ դեր է խաղացել Աֆղանստանում խաղաղություն հաստատելու գործում:

Բենոն Սևանը ավարտել է Կիպրոսում ՀԲԸ միության Մելքոնյան վարժարանը, սովորել է Կոլումբիայի համալսարանում և ՄԱԿ-ի քարտուղարությանը միացել

1965 թ.-ին: Մինչև 1968 թ.-ը նա աշխատել է ՄԱԿ-ի հասարակական տեղեկատվության գրասենյակում, ապա կցվել ՄԱԿ-ի այն կոմիտեին, որը զբաղվում էր ապագաղութացված երկրների անկախության հարցերով: 1968-1989 թթ. նա ծառայել է ՄԱԿ-ի տարբեր հանձնախմբերում, բարի անուն և հարգանք վաստակելով իր գործընկերների շրջանում:

■

AID-ի մնայուն ներկայացուցիչ Երևանում

Մ. Նահանգների՝ Միջազգային զարգացման ծառայությունը (U. S. Agency for International Development-AID) սեպտեմբերի 1-ից սկսած մնայուն ներկայացուցիչ ունի Երևանում, հաղորդում է Բոստոնում լույս տեսնող «Պայքար» թերթը:

Ներկայացուցիչը՝ Սյուզըն Օլդսը, իր պաշտոնի ստանձնման առթիվ երդում է տվել օգոստոսի 28-ին պետվարչության մեջ տեղի ունեցած արարողության ընթացքում, որին ներկա են գտնվել նաև Մ. Նահանգներում Հայաստանի դեսպանատան պաշտոնյաները:

Դեսպանատան առաջին քարտուղար Գառնիկ Նանագուլյանն իր ելույթում ասել է, թե երկրաշարժի առաջին օրերին AID-ն կարևոր դեր է ունեցել ամերիկյան կառավարության մոտ՝ Հայաստանին անմիջական ու երկարատև օգնություն ցուցաբերելու խնդրում: Խ. Միության հանրապետություններում հիմնած իր 4 կենտրոնատեղիներից մեկը AID-ն հաստատել է Երևանում: Մյուս երեքը գտնվում են Մոսկվայում, Կիևում և Ալմա-Աթայում:

AID-ի տնօրեններից Մալկոլմ Բութլըր երևանյան ներկայացուցչության բացումը նկատեց որպես իրենց հանձնառություն հայ ժողովրդի քաջության և վճռականության առթիվ:

Իր հերթին, տիկին Օլդսը գոհունակություն հայտնեց, որ իրեն առիթ է տրվում աշխատելու Հայաստանի կառավարության և ժողովրդի հետ մի այնպիսի պահի, երբ հանրապետությունը անցնում է շուկայական տնտեսության:

Երևանի գրասենյակում աշխատելու է նաև մի ուրիշ ամերիկացի՝ Ռիչարդ Ֆրենքը, որպես ծրագրերի պատասխանատու:

Փոխառության տոմսեր 20 տարի ժամկետով

Հունվարի 1-ից Հայաստանում առաջին անգամ կթողարկվեն պետական փոխառության բաժնետոմսեր՝ 2 միլիարդ ռուբլի ընդհանուր գումարով և 20 տարի ժամկետով: Խաղարկությունը տեղի կունենա տարին 8 անգամ, իսկ շահումները կկազմեն փոխառության ամբողջ գումարի 24 տոկոսը: Բաժնետոմսերի անվանական արժեքն է 250, 500 և 1000 ռուբլի: ■

digitised by A.R.A.R.@

2. Ծննդատանը շտապ օգնություն է անհրաժեշտ

«Ազգը» արդեն անդրադարձել է մանկածնության եւ մանկական մահացության ցավոտ խնդրին: Հարցը բազմակողմանիորեն դիտարկելու համար անհրաժեշտ է քննել ծննդատների եւ նրանց ներքին կարգուկանոնի խնդիրները. չէ՞ որ այստեղ է սկսվում մեր մանուկների կյանքը: Անդրադառնալով ծննդատներին, առաջինը, որ աչքի զարնեց այստեղ, այն էր, որ վիճակն այստեղ ավելի քան անմխիթարական է:

Քաղաքաբաժնի պետի մոր եւ մանկան գծերով տեղակալ տիկ. Պաղինեան նշեց, որ չկան բավարար դեղամիջոցներ եւ բժշկական այլ պարագաներ:

Հայտնի՞ չէ, թե եղածի ավարտվելու դեպքում ինչպես պիտի իրագործվի բժշկումը: Ծննդատները ապահովված չեն ամենակարեւոր ախտահանիչ նյութերով, չկա քլորակիր: Նախկին մատակարարներն այլեւս չեն հղում իրենց արտադրանքը, չեն գործում պայմանագրերն ու կապի միջոցները:

Որոշ բան ձեռք է բերվում կոմերցիոն գներով, հայթայթվում անասելի դժվարություններով, բաշխվում գրամներով: Ծննդատները ունեն շաղիկների, խանձարուրների, ընդհանրապես սպիտակեղենի ահռելի չափերի հասնող կարիք: Չէ՞ որ եղածը հարյուրավոր անգամներ լվացվելուց ու ախտահանվելուց հետո արագությամբ մաշվում է: Այնպես որ, որոշ տեղերում ծննդկաններին թույլ են տալիս հիվանդանոց բերել սեփական գիշերանոցները: Ծննդատները խնդիրներ ունեն նաեւ ջրամատակարարման, հատկապես տաք ջրի հարցում: Բավական միջոցներ են տրամադրված այդ նպատակին, սակայն համակարգը հնացած է եւ խողովակաշարը հաճախ շարքից դուրս է գալիս: Հաջորդը կաթսայատների հարցն է: Դրանք հիմնականում նախատեսված են գազօգտագործման համար, որը լրացուցիչ դժվարություններ է ստեղծում:

Ինչ վերաբերվում է հոսանքի մատակարարումներին, առողջապահության նախարարությունում հավաստիացրին, որ բոլոր ծննդատները ապահովված են շարժական էլեկտրակայաններով, որոնք անհրաժեշտության դեպքում 5–6 րոպեում գործի են դրվում:

Այս ամենի թվարկումից հետո պարզ է դառնում, թե ինչո՞ւ է անհնար ծննդատներում պահպանել վարակազերծ միջավայրը: Հասարակ ախտահանիչ նյութերի բացակայության պայմաններում, երբ ոչ մի պարագա, բացի ներարկիչներից, մեկանգամյա գործածության չէ, վարակի բազմացումը անխուսափելի է: Վարակազերծ միջավայր ապահովելը բոլորովին էլ պայմանավորված չէ բանտային պայմաններով, դիմակապեր եւ մոր ու մանկան միմյանցից առանձնացում ապահովելով: Քաղաքակիրթ երկրներում վաղուց արդեն ընդունված է մոր ու մանկան համատեղությունը, հոր մասնակցությունը ծննդաբերությանը, հարազատների ազատ ելումուտը: Սակայն բացակայում է վարակն ու դրա վտանգը, քանի որ երեխայի եւ մոր հետ շփվող յուրաքանչյուր իր մեկ անգամ գործածվելուց հետո նետվում է, կա բժշկական սպասարկման բարձր մակարդակ, դեղամիջոցներով գերապահովվածություն: Ամերիկահայ բժիշկ Զավեն Օսկանյանը, որ վերջերս Հայաստանում էր գտնվում, հայկական բժշկության արմատական վերակառուցման անհրաժեշտությունը պատճառաբանեց բժշկական միջոցների վատթարագույն վիճակով: Նա ուղղակի զարմացած էր, թե ինչպես են հայ բժիշկները նման պայմաններում բժշկում եւ կանխում վարակի տարածումը: Զուգահեռներ անցկացնելով ամերիկյան բժշկության հետ, նա առաջինն ու ամենակարեւորը բժշկության, մանավանդ մանկաբուժության ու վիրաբուժության մեջ համարում էր մեկանգամյա պարագաների օգտագործումը (անգամ վիրահատական խալաթների, որոնց մեծ մասը էժանության համար թղթից է): Իհարկե, մեկանգամյա պարագաների օգտագործումը կապված է հանրապետության ֆինանսական հնարավորությունների հետ, որոնք շատ սահմանափակ են:

Սակայն, ինչպես նշեց առողջապահության փոխնախարար տրն. Դեմիրճյանը, մեզ մոտ էլ արդեն որոշ բան արվում է այս ուղղությամբ: Որոշ ծննդատներում արդեն կիրառվում է հոր ներկայությամբ կատարվող ծննդաբերությունը, մոր եւ մանկան համատեղ գտնվելը: Ծնարաններում փորձում են նորմալ պայմաններ ապահովել դրանք մասնատելով, դրանց թիվը, եւ ոչ թե մակերեսը մեծացնելով, մահճակալների քանակը կրճատելով: Արդեն կիրառվում է 3–4-րդ օրը ծննդկանին դուրս գրելու սկզբունքը, որը նվազեցնում է վարակի տարածումը: Սակայն վարակի բռնկման դեպքեր դեռեւս պատահում են, ինչպես այս տարվա գարնան վերջին հանրապետական հիվանդանոցի ծննդաբերական բաժանմունքում տեղի ունեցած դեպքը: Սալմոնելոզ հիվանդությունը հայտնաբերվեց այդ բաժանմունքում ծնված 32 նորածինների մոտ: 12 դեպք մահացու ավարտ ունեցան: Ճիշտ է, այդ 12 նորածնից 5-ը անհաս էին, ուստի՝ ընկալունակ վարակի նկատմամբ: Սակայն որքան էլ փոքր լինի բժշկական անձնակազմի մեղքը (թեեւ ստուգումը անձնակազմում բացիլակիր է հայտնաբերել, սակայն վարակը տարածվել է հիվանդ ծննդկանից), դեպքը ինքնին մտահոգիչ է: Մանավանդ որ այն առաջինը եւ, ամենայն հավանականությամբ, նաեւ վերջինը չի լինի: Առողջապահության նախարարությունը այս կապակցությամբ միջոցներ է ձեռք առել, նկատողություններ են արվել, բաժանմունքը փակվել է ամիսուկես ժամանակով, հակահամաճարակային միջոցառումներ են անցկացվել, խստացվել է հսկողությունը եւ այլն: Մեր բազում փորձերը՝ ծանոթանալ այդ կապակցությամբ առողջապահության նախարարության հրավիրած կոլեգիայի որոշմանը, ապարդյուն անցան: Ծննդօգնության համակարգի արմատական վերակառուցման հնացած դրույթների նորերով փոխարինման, նաեւ կադրերի կարիք կա: Բժիշկների՝ արտասահմանում վերապատրաստման կարիք կա, քանի որ բժիշկների վերապատրաստման մեր ինստիտուտը, մասնագետների կարծիքով, ցածր մակարդակի վրա է: Այս ամենով հանդերձ չի կարելի չնշել այս ոլորտում աշխատող բժիշկների եւ այլոց անձնուրաց աշխատանքը: Որքան էլ ծանր լինի այս աշխատողների սոցիալական դրությունը (այստեղից էլ՝ ծննդատներում գործող դրամական օրենքներն ու զայրացուցիչ չափերի հասնող շորթումները), նրանք շարունակում են կատարել իրենց գործը: Այստեղ պարզապես պակասում է պետական քաղաքականությունը, որ պիտի արտահայտվեր բժշկական անձնակազմի սոցիալական ապահովվածության մասին հոգալով եւ մանկաբուժության հարցերին ավելի սեւեռուն վերաբերմունք դրսեւորելով: Այստեղ յուրաքանչյուր բացթողում համազգային աղետի պատճառ կարող է դառնալ:

ԱՐՄԻՆԵ ՕՀԱՆՅԱՆ

Քարոզչությունը պետք է լինի հարձակողական, ոչ թե պաշտպանողական

Քարոզչության պայքարում հաղթում է նա, ով փաստորեն առաջինն է առաջադրում այս կամ այն հարցը, կամ բարձրացնում այս կամ այն խնդիրը: Սա կարող է շատերին չհամոզել: Դիմենք մի սովորական օրինակի: «Վեստի»ով կամ «Նովոստի»ով հաճախ հաղորդվում է այն մասին, որ Հայաստանը խոշոր զորամիավորումներ է կենտրոնացրել հայ-ադրբեջանական ամբողջ սահմանի վրա՝ հարձակվելու եւ տիրելու ադրբեջանական բնակավայրերը: Երկրորդ եւ հաջորդ օրերին հայկական կողմը փորձում է հերքել այդ մտացածին բանը: Հաղորդումը, սակայն, այն ուժը չի ունենում, ինչ ունկնդիրը լսել է առաջին անգամ: Նա համոզված է, որ յուրաքանչյուրը կարող է այդ ձեւով «հերքել»: Զարմանալի է, թե ինչո՞ւ մեր քարոզչությունը քարշ է գալիս առանձին «փաստերի» հերքման ետեւից:

Ինչո՞ւ մենք տարբեր լեզուներով, հարձակողական ոճով գրված նյութերով ցույց չենք տալիս մեր հակառակորդի ով լինելը: Չիսում ենք, թե Խոջալուի կրակակետերը ոչնչացնելուց հետո հարեւանները ինչպիսի աղմուկ բարձրացրեցին, աշխարհով մեկ ցուցադրեցին կեղծ կինոնկարներ, օգտագործեցին պարբերական մամուլն ու ռադիոն, հեռուստատեսությունը՝ վարկաբեկելու հայերին:

Այստեղ կարեւորվում է երկու հանգամանք առաջինը՝ ասել, երկրորդը՝ այնպես ասել, որ անպայման նստվածք ունենա, ներգործի:

Հրապարակված կամ եթեր տրված նյութը ազդեցություն ունենալու համար պետք է ունենա կոնկրետ, հիմնավոր փաստեր, եւ, որ պակաս կարեւոր չէ, տեքստը պետք է գրված լինի կրքոտությամբ:

Նյութի հարձակողական ուժը իր մեջ ներառում է նաեւ այն, թե կարեւոր հարցերը՝ ցեղասպանությունը, Արցախյան հիմնահարցը, թշնամու կողմից մեր հողերի զավթումը եւ այլն ինչպե՞ս ենք լուսաբանում՝ պարբերաբա՞ր, թե՞ պատահականորեն, մեր խոսքը կրքոտությա՞մբ ենք ասում, թե՝ ուղղակի պարտականություն ենք կատարում:

Մի օրինակ էլ: 70 տարի ադրբեջանցիները քարոզել են, թե Արցախն Ադրբեջանի անբաժանելի մասն է: Ինչո՞ւ գոնե վերջին տարիներին հիմնավոր գործ չենք ստեղծել աշխարհին համոզելու, որ Արցախը տրվել է Ադրբեջանին:

Հայկական քարոզչությունը կարող է հաջողություն ունենալ, եթե պաշտպանական դիրքերից անցնենք հարձակման, ցույց տանք մեր ճշմարտությունը, մեր իրավացիությունը: Տեսե՞ք, մենք դժգոհ ենք, որ Ադրբեջանի զինված ուժերը թույլ չեն տալիս գոնե մեկ օր խաղաղ պայմաններում հավաքելու բերքը սահմանամերձ բնակավայրերում, իսկ Ադրբեջանի նախագահ Էլչիբեյն արտակարգ իրավիճակ է հայտարարել Ֆիզուլու եւ Ջեբրայիլի շրջաններում՝ մեղադրելով հայերին ագրեսիայի մեջ, որ իբր հայկական բանակը այդ եւ այլ շրջաններում ակտիվացրել է իր գործողությունները, թույլ չի տալիս բնակիչներին խաղաղ ապրելու: Ավելին, Ադրբեջանը Հայաստանին մեղադրում է, թե նա խախտում է Ադրբեջանի սահմանները, բռնագրավում Ադրբեջանի տարածքը: Մենք մեր քարոզչական միջոցներով չկարողացանք աշխարհին ապացուցել, որ հարեւան հանրապետությունը օրը ցերեկով զավթել է մեր Արծվաշենը, մարդկանց տները թալանել, կողոպտել: Եւ այսպես, դուրս է գալիս, որ Ադրբեջանը քարոզչության տեսանկյունից էլ հարձակվում է մեզ վրա: Ուշքի գանք: Լրատվական պատերազմը լուրջ պատերազմ է, եւ, իզուր չէ աշխարհը դրա վրա առասպելական միջոցներ ծախսում:

ՍՄԲԱՏ ԱՎԱԳՅԱՆ
Երեւանի պետական համալսարանի ժուռնալիստիկայի ամբիոնի պրոֆեսոր

Այսուհետեւ խիստ ենք լինելու

«Ազգի» թիվ 82-ում տպագրված «Ու՞մ ճաշակին ենք մենք գերի» հոդվածի առնչությամբ ՀՀ մշակույթի նախարարի տեղակալ Միքայել Ստամբոլցյանը հանդիպեց հրապարակման հեղինակին եւ տվեց հետեւյալ պարզաբանումները:

– Թերթում, կինոթատրոններում եւ տեսասրահներում ցուցադրվող ֆիլմերի կասկածելի որակի մասին բարձրացված խնդիրը ճիշտ էր:

Երկար ժամանակ նախարարությունը «չէր նկատում» ցուցադրվող կինոնկարների եւ տեսաֆիլմերի որակը, քանի որ հաճախելիության կտրուկ անկման պայմաններում մշակույթի օժանդակ համարվող այդ հաստատությունների ֆինանսական վիճակը զգալիորեն վատացել էր, եւ նրանցից շատերը փակման եզրին էին կանգնած:

Օգտվելով թողտվության այս մթնոլորտից՝ կինոդիտման ծառայությունները աստիճանաբար սկսեցին ավելի բաց եւ լկտի ֆիլմեր ցուցադրել: Եւ այժմ նման վիճակն այլեւս հնարավոր չէ հանդուրժել:

Նախարարի սեղանին է դրված մի հրաման, որով կինոթատրոնների եւ տեսասրահների տնօրեններին զգուշացվում է պոռնոգրաֆիա եւ բռնություն քարոզող ֆիլմերի ցուցադրման անթույլատրելիության մասին: Մենք օրենքի այս կետի կատարմանը այսուհետեւ խստորեն ենք հետեւելու, եւ խախտողները անպայման կպատժվեն:

Նախարարությունում ՀՀ կառավարության որոշման նախագիծ է նախապատրաստված, որն ընդունելուց հետո ցուցադրման նպատակով ներմուծվող բոլոր կինո եւ տեսաֆիլմերը պարտադիր կերպով պետք է գրանցվեն մշակույթի նախարարությունում՝ պետական վկայագիր ստանալու համար: Նախատեսվում է նաեւ յուրաքանչյուր վկայագրի համար տուրք գանձել: Եթե ներկայացվի սովորական դրամարկղային ֆիլմ, ապա նրա տերերը կմուծեն սահմանված կարգի չափով վճար: Իսկ բարձրորակ եւ հայտնի ֆիլմերի համար նախատեսվում են զեղչեր, հնարավոր է նաեւ դրանից լրիվ ազատում:

Ասեմ նաեւ, որ ֆիլմերի գնման հարցում հանրապետության կինովարձույթների աշխատակիցները լայն ընտրության հնարավորություն չունեն, նրանք առայժմ կարող են օգտվել միայն Ռուսաստանի կինոշուկաներից: Մյուս երկրների հետ գործարքների մեջ մտնելու համար պահանջվում է վալյուտա ունենալ:

Ինչ վերաբերում է անօրինականորեն ներմուծվող ֆիլմերին եւ դրանց անարգել ցուցադրումներին, ապա շուտով դա էլ կկանխվի: ՀՀ արտաքին գործերի նախարարությունից մեր հարցմանը պատասխանեցին, որ Հայաստանը պատրաստվում է միանալ Գրականության եւ գեղարվեստական ստեղծագործությունների պահպանման Բեռնի եւ Հեղինակային իրավունքի համաշխարհային Ժնեւյան համաձայնագրերին: Այնպես որ, կինոտեսահանները ստիպված կլինեն ենթարկվել միջազգային կանոններին:

ՀՈՎՍԵՓ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

ԴԻԱԳՆՈՍՏԻԿԱ
DIAGNOSTICA

Դիմեք մեր բժշկական կենտրոններին, եւ Ձեր առողջությունը հուսալի ձեռքերում կլինի:

Երեւան, Աջափնյակ, Մարգարյան փ. 6,
հեռ. 35-01-58, 35-13-01
Քանաքեռ, Ծանարչյան փ. 55,
հեռ. 28-75-24,
կենտրոն, Թումանյան փ. 23, հեռ. 53-85-81
Գյումրի, Շչեդրինի 54ա, հեռ 3-60-72
Գորիս, Մաշտոցի փ. 3, հեռ. 2-26-87

ԲԺՇԿԱԳԻՏԱԿԱՆ ԲԱԺՆԵՏԻՐԱԿԱՆ ՄԻԱՎՈՐՈՒՄԸ

Ապահովում է հիվանդությունների ախտորոշման բարձրագույն մակարդակ:

Ապահովագրում է ձեր առողջությունը ողջ կյանքի ընթացքում:

Միայն մեզ Դուք կարող եք դիմել բոլոր հիվանդությունների դեպքում եւ բոլոր բժշկական հարցերով, քանի որ «ԴԻԱԳՆՈՍՏԻԿԱ»-ն ոչ միայն միջազգային պահանջներին համապատասխանող ամենաժամանակակից սարքերն ու մասնագետներն ունի, այլեւ անհրաժեշտության դեպքում Ձեր բուժօգնությունը կազմակերպում է հանրապետությունից դուրս կամ համապատասխան մասնագետներ է հրավիրում:

Միայն մեզ մոտ Դուք կարող եք ստանալ Ձեր ախտորոշումը կամ ցույց տրվող բուժօգնության ծավալից եւ տեւականից, անկախ գնով, ապահովագրել առողջությունը կայուն եւ ցածր գներով:

Մենք ընդունում ենք բժիշկների տնային կանչեր (հեռ. 35-70-38): Դուք կարող եք անցնել հետազոտությունները ավելի արագ եւ հանգիստ մթնոլորտում, եթե դիմեք մեզ ժամը 14.00-ից հետո կամ շաբաթ օրերը ժամը 9.00-ից մինչեւ 15.00:

Ձեր հարմարության համար մենք աշխատում ենք ամեն օր (բացի կիրակի օրից), ժամը 8.30-ից մինչեւ 19.00, շաբաթ օրը՝ մինչեւ 15.00:

PUBLISET

Տարանջատում. Ազգի տրոհման ընթացքը պետք է կանգնեցվի

Հայաստանում ազգի տրոհման ընթացքը պետք է կանգնեցվի: Տիրում է համընդհանուր ճգնաժամ, եւ միամտություն է կարծել, թե մակերեսային փոփոխություններով հնարավոր է բարելավել դրությունը, քանզի իրականում ճգնաժամի պատճառներն ավելի խորն են:

Որո՞նք են դրանք:

Յուրաքանչյուր պետություն, առանձնապես կազմավորման շրջանում, հիմնվում է գաղափարախոսության վրա: Ֆրանսիայում դա եղել է կաթոլիկությունը, Իրանում՝ զրադաշտականությունը եւ շիիզմը, Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում՝ մարդու ազատությունը եւ ժողովրդավարությունը, Ռուսաստանում՝ ուղղափառությունը, իսկ 1917 թվականից՝ կոմունիզմը: Լինում են դեպքեր, երբ փոքր պետությունները գոյանում են ուժեղների միջեւ, որպես փոխզիջման եւ ուժերի հավասարակշռման գրավական, բայց միեւնույն է, նրանք էլ ժամանակի ընթացքում ստեղծում են որեւէ գաղափարախոսական հիմք:

Յուրաքանչյուր անհատ ունի անձնական ձգտումներ՝ ծննդավայր, հայրենիք, ազգություն: Անհատը նաեւ աշխարհի քաղաքացի է, իր մեջ կրում է համամարդկային արժեքներ: Յուրաքանչյուր անհատի հոգեբանության մեջ այդ արժեքները միահյուսվում են որեւէ համակարգի տեսքով: Համակարգի որեւէ հիմքային արժեքի վերացումը բերում է այդ համակարգի փլուզմանը: Միասնական նպատակների շուրջը տարբեր անհատներին առնչող համակարգն անվանենք գաղափարախոսություն: Պետությունը գործիք է այդ նպատակների իրականացման համար: Այսպիսով, գաղափարախոսությունն իշխանությունը ժողովրդին կապող օղակն է, որի շնորհիվ անհատները սահմանափակում են իրենց բնազդների իրականացումը՝ հանուն ընդհանրական շահերի: Գաղափարախոսության բացակայության ժամանակ իշխող խավը եւ ժողովուրդը միմյանցից տարանջատվում են: Ստացվում է այն, ինչը ներկայումս տեղի է ունենում Հայաստանում: Առաջին համաշխարհային պատերազմի ժամանակ կործանվող Թուրքիան փրկեց Աթաթուրքը՝ ձեւավորելով նոր ազգային գաղափարախոսություն, որի շնորհիվ բարոյալքված թուրքական բանակը կարճ ժամանակահատվածում կարողացավ փրկել պետությունը:

Զինվորները երբեք վերացական հայրենիքի համար ինքնազոհողության չեն գնում, հայրենիքն արժեքների խտացված խորհրդանիշն է:

Մեր հարեւան Թուրքիան իր պատմության ընթացքում բազմիցս փոխել է պետական գաղափարախոսությունը. պանիսլամիզմը՝ օսմանիզմով, ապա հաջորդել են պանթուրքիզմը եւ թուրքիզմը: Այդ գաղափարների շնորհիվ Թուրքիան փոխում էր իր ներքին բովանդակությունը, փոխվում էր նաեւ նրա կերպարը հարեւանների աչքին:

19-րդ դարի սկզբին ամբողջ աշխարհում իշխող համազգային գաղափարներին զուգահեռ զարգացել է նաեւ համահայկականության գաղափարը, որն արտացոլվել է ազգի գործունեության բոլոր բնագավառներում, առանձնապես մշակույթի մեջ:

1915 թվականի ցեղասպանությունը հայ ժողովրդին ֆիզիկապես կիսեց երկու զանգվածի, որոնց մեջ ձեւավորվեց մեկ ընդհանուր գաղափար՝ պայքարել արդարության հասնելու համար, որի վերջնական նպատակը պետք է լինի կորուսյալ հայրենիքի վերադարձը: Այդ գաղափարն ունի իր պատմությունը:

Նույնպիսի ազգային ցնցումներ են եղել Անիի եւ Կիլիկիայի կործանումները, սակայն 1915 թվականի ցեղասպանությունը լինելով վերջինը, դրվեց այդ գաղափարի հիմքում: Պահանջատիրությունն առավելագույն կարեւոր նշանակություն ունի սփյուռքահայերի համար, դա նրանց ազգային ինքնագիտակցության պահպանման կարեւորագույն գործոնն է, որից հրաժարվելով սփյուռքը կվերածվի հայկական ծագում ունեցող քաղաքացիների անձեւ զանգվածի:

Կոմունիստական կարգերի հաստատումից հետո հայ ժողովրդի քաղաքական զարգացումը սառեցվեց: Ազգային զգացմունքներն ամենակոպիտ կերպով շահագործում էին Ռուսաստանը եւ Արեւմուտքը, որոնց համար այն գործիք էր Թուրքիայի վրա ազդելու համար:

1988-ին սկիզբ առած Ղարաբաղյան շարժման ղեկավարները փորձեցին ազգային ինքնագիտակցության մեջ շրջադարձային փոփոխություններ կատարել: Սկզբնական փուլում շարժումը պահանջատիրական էր: Իզուր չէր, որ Հայաստանի Գերագույն խորհրդի՝ Ղարաբաղը Հայաստանին միացնելու որոշման հետ մեկտեղ ընդունվեց նաեւ ցեղասպանության ճանաչման որոշումը: Սկզբնական շրջանում շարժումն ընկալվեց որպես այդ խնդիրների իրականացման առաջին փուլ եւ խանդավառություն առաջացրեց նաեւ սփյուռքում: Այդ ժամանակ հիմնական կարգախոսն էր «միացումը», եւ շարժումը համազգային դառնալու միտում ուներ: Հետագայում Շարժման առաջնորդները որոշեցին, թե քանզի պետք է կերտել ինքնուրույն պետություն, իսկ սահմանների անձեռնմխելիության սկզբունքը միջազգային հանրության կողմից ճանաչման համար կարեւոր նախապայման է, պետական մակարդակով չպետք է շոշափվի ցեղասպանության հարցը: Նրանց մտահոգությունը կարելի է հասկանալ եւ կիսել: Մինչեւ 1988 թ. Հայաստանը ԽՍՀՄ-ի մասնիկն էր, եւ նրա պահանջները Խորհրդային Միության ներքին գործն էին: Այլ բան է ինքնուրույն Հայաստանի պահանջը, որը մի կողմից կարող է վերաճել միջազգային հիմնախնդրի, մյուս կողմից՝ փոքրիկ Հայաստանը չի կարող իր ուսերին վերցնել այդպիսի ծանր բեռ, որը կարող է նույնիսկ հարցականի տակ դնել նրա գոյությունը:

Մինչեւ 1988 թվականը գոյություն ունեցած հայերի ամբողջական ազգային ինքնագիտակցությունը տրոհվեց երկու մասի՝ հայաստանցիների եւ սփյուռքահայերի, որոնք ունեն տարբեր քաղաքական խնդիրներ:

Վերջին հաշվով, Ղարաբաղը Հայաստանին միացնելու պահանջը նույնպես պահանջատիրություն է: Նոր քաղաքականության տրամաբանությունը պահանջում էր, որ կատարվի ազգային ինքնագիտակցության ամբողջականության երկրորդ տրոհումը: Առաջ քաշվեց այն գաղափարը, որ մարտավարական նպատակներով Արցախը պետք է հանդես գա որպես ինքնուրույն պետական միավոր: Սա նույնպես թելադրված էր միջազգային իրավունքի պահանջներով: Փաստորեն միջազգային իրավունքի նորմերը սկսում են փոխարինել ազգային քաղաքականությանը:

Այս երկրորդ տրոհումը ժողովրդին թերի է բացատրվում կամ գիտակցաբար աղավաղվում: Միջազգային իրավունքով ազգի ինքնորոշումը նշանակում է մշակութային ինքնավարություն, եւ Ադրբեջանի կողմից Արցախին խոստացված մշակութային ինքնավարությունն ամբողջովին համապատասխանում է այդ իրավունքին, որին եւ ըմբռնումով են մոտենում մեր նախաձեռնությամբ հրավիրվող տարբեր կարգի միջազգային խորհրդաժողովներում:

Այսպիսով, շատ կարճ ժամանակահատվածում մեր ազգային ինքնագիտակցության ամբողջությունը երկու տրոհում ունեցավ: Այն կարծիքը կար, թե Հայաստանը կկարողանա հանդես գալ որպես ինքնուրույն միավոր, սակայն դրա համար դեռեւս ձեւավորված չէ բուն հայաստանցու ինքնագիտակցությունը, որին հասնելու համար տարբեր երկրներ անցել են դարավոր ճանապարհ: Այս հարցում ամենամեծ խոչընդոտը Ղարաբաղն է: Հայ ժողովուրդը հոգեբանորեն երբեք Հայաստանի Հանրապետության տարածքը որպես իր ամբողջական հայրենիքը չի գիտակցել: Դա եղել է հայրենիքի մի մասը: Հայաստանում Ղարաբաղն ընկալվում է որպես իր մասնիկը, չնայած նրան, որ պետականորեն կամա թե ակամա տարվում է նրանից տարանջատվելու քաղաքականություն: Իշխանությունների ինքնաարդարացման համար բոլոր դժվարությունները բարդում են պատերազմի վրա: Ղարաբաղը չի ներկայացվում որպես համազգային նպատակ: Համազգային ընդհանրական կառույցն ավերվում է: Փաստորեն, հայերի մի մասը կրում է պատերազմի ամբողջ դաժանությունը եւ զրկանքները, իսկ մյուսներն զբաղված են անձնական հոգսերով եւ բնական է, որ երբ հայաստանցին չի ուզում պատերազմել Արցախի համար, ապա ինչու երեւանցին պետք է կռվի Գորիսի, Իջեւանի եւ Արծվաշենի համար:

Տեղի է ունենում ազգային ինքնագիտակցության ամբողջականության երրորդ տրոհումը, որի հետեւանքով մենք արդեն բաժանվում ենք երեւանցիների, գորիսցիների, իջեւանցիների... Նմանատիպ տեղաշարժեր են կատարվում նաեւ սփյուռքում: Այսօր ազգի բոլոր հատվածներում եւ նրա գործունեության բոլոր բնագավառներում տեղի է ունենում մասնատման ընթացքը, որն առավել վտանգավոր է այժմ, երբ տեղի են ունենում տնտեսական «վերափոխումներ»:

Շուկայական հարաբերությունների վրա հիմնված տնտեսության հիմքն է մասնավոր սեփականությունը, երբ յուրաքանչյուր անհատ հետապնդում է իր անձնական շահը՝ ստանալով սեփականության իրավունք եւ համապատասխան մեխանիզմների օգնությամբ սկսում է տնտեսական գործունեություն:

Տնտեսության վերափոխումների ժամանակաշրջանում եվրոպական պետություններում ձեւավորվում էին ազգային գաղափարներ, որոնց միջոցով սանձահարվում էին անհատների կապանքներից բաց թողնված եսասիրական եւ կենտրոնախույս բնազդները՝ հանուն ընդհանրական ազգային շահերի, որոնց իրագործման գրավականը պետությունն է: Մեզանում կատարվում է հակառակը: Տնտեսական վերափոխումները համընկել են ազգային ընդհանրական գաղափարների անկման հետ: Ազգի տրոհումը հասցվել է վերջին օղակին՝ անհատին: Այս չորրորդ տրոհման կարգախոսն է «պատերազմ, թե՞ խաղաղություն», այսինքն՝ արժե՞ զոհվել Ղարաբաղում ընթացող ինչ-որ «կասկածելի» պատերազմում: Հանուն անձնական կյանքի բարօրության պետք է նվազագույն զոհողություններով հասնել խաղաղության:

Յուրաքանչյուր հասարակություն պետք է հիմնվի ինչ-որ արժեքների վրա, լինի կրոնական, թե ազգային: Հայաստանում առաջինը բացակայում է, իսկ երկրորդը ճգնաժամի մեջ է: Գուցե Հայաստանի պատմության մեջ առաջին անգամ ազգ բառը բացասական երանգ է ստացել: Փորձ է արվում այդ բացը լրացնել համամարդկային արժեքներով, որոնց հիման վրա պետություն կառուցելն առնվազն ծիծաղելի է:

Մասնատված ազգը կարելի է հեշտությամբ ղեկավարել «բաժանիր, որ տիրես» բանաձեւով, սակայն բաժանված ժողովուրդը չի կարող պատերազմել: Ազգի տրոհման ընթացքը պետք է կանգնեցվի: Այն հնարավոր է ազգային ինքնագիտակցության ամբողջականության համակարգի վերականգնումով եւ զարգացումով:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ
«Աշխարհ» քաղաքական հետազոտությունների կենտրոն

Շարունակելով իրանահայ համայնքին նվիրված տպավորություններիս հրատարակումը, միայն մեկ նպատակ ունեմ՝ լրացնել տարիներ շարունակ իրանահայության վերաբերյալ մեզանում եղած բացը եւ որոշ չափով հստակություն մտցնել համայնքին ճիշտ ընկալելու եւ ըմբռնելու խնդրում: Իմ նպատակն է ոչ թե ցույց տալ համայնքում առկա որոշ հակադրություններ կամ էլ խորհուրդներ տալ, այլ միայն փաստել գոյություն ունեցող հայացքները, մտքերն ու դատողությունները՝ դրանցում ճշմարտությունը գտնելու ակնկալիքով:

Թեհրանում մեզ հիմնականում ուղեկցում էին համայնքի երկու տարբեր թեւերի ներկայացուցիչներ՝ դրանով իսկ ապահովելով գաղթօջախն ամբողջությամբ ճանաչելու մեր պատրաստակամությունը:

Հայ համայնքի կյանքը հիմնականում կենտրոնացած է հայկական թաղամասերում՝ Զարքեշ, Նարմաք, Մաջիդիե, Նադերշահ: Ամեն քայլափոխի կարելի է տեսնել հայկական ազդագրերով խանութներ, հայկական դպրոցներ ու եկեղեցիներ: Ի դեպ, անցյալում գործող մոտ 40 դպրոցներից մնացել են միայն 33-ը: Ասում են, թե ամենաշքեղը Հովհաննես Թումանյանի դպրոցն է: Բացի դրանից, կան եւս 5 մեծ դպրոցներ: Ուսուցումը սկսվում է մանկապարտեզից հետո. 5 տարի՝ տարրական դպրոցում, 3 տարի՝ ուղեցույցում եւ 4 տարի՝ միջնակարգում:

Շատ են նաեւ միությունները, որոնց թիվը հասնում է 30-ի. «Սիփան», «Նաիրի», «Սարդարապատ», Իրանահայ Ազգային Մշակութային Միությունը, «Սանահին», «Հայ կին», ՀԲԸՄ-ի, ՀՕՄ-ի եւ ՀՄԸՄ-ի մասնաճյուղեր, Հայ մշակութային «Արարատ» կազմակերպությունը եւ այլն:

Հիշարժան էր հանդիպումը «Սիփան» միությունում, ուր այդ պահին արիների խմբապետ Հրաչ Իսախանյանը անցկացնում էր հերթական պարապմունքը: Հայ մանուկները մեծ ոգեւորությամբ երգում էին.

«Մենք պետք է շուտով մեր ուժերը հավաքենք, Ղարաբաղի դրոշի տակ պայքարենք»: Ո՞ւր էր թե այդ ոգեւորությունը մեզ մոտ՝ Հայաստանում լիներ: «Սիփան» միության վարչության նախագահ Եղիշե Գալստյանը պատմեց, թե 1963-ից սկսած, ստեղծելով այդ միությունը, ձգտել են համախմբել թաղամասի հայությանը, զարգացնել աճող սերնդի հայրենասիրական ու մարմնակրթական ակտիվությունը: Աշխատում են ամեն օր, ժամը 14-21-ը եւ հայ մանուկներին կրթում երաժշտության, պարի, նկարչության խմբերում, մասնակցում Իրանի համահայկական խաղերին:

Այստեղ որեւէ քաղաքական-կուսակցական աշխատանք չի տարվում, թեեւ միության շատ անդամներ դաշնակցականներ են:

Վառ է պահվում ազգային դաստիարակության ոգին, կազմակերպվում են բանավեճեր: Միության անդամներ Վահան Մեհրաբյանն ու Վազգեն Պասկեւիչյանը պատմեցին, որ հեղափոխությունից հետո սկսված արտագաղթը մեծ ազդեցություն է թողել համայնքի

digitised by A.R.A.R.@

Իրանահայ համայնք. հանդիպումներ, զրույցներ, տպավորություններ

Համայնքային վեճերը չեն կարող խախտել միասնությունը

Սկիզբը՝ «Ազգ» թիվ 64 եւ 66

վրա: Ճաշերի մոտ էլ առաջացել են Հայաստանում ապրելու տրամադրություններ, բայց առայժմ սպասում են տնտեսական անկայուն վիճակի պատճառով: Իսկ ինչ վերաբերում է կուսակցությանը՝ ՀՅԴ-ին, ապա զրուցակիցներիս կարծիքով, վերաբերմունքը մեկն է՝ թեւ ու թիկունք կանգնել Հայաստանի կառավարությանը, ձգտել, որպեսզի իրենց ներքին վեճերը չարտացոլվեն այդ հարաբերություններում:

«*Միայն թե երկու հարց կա*, ասացին նրանք, *որոնցում որեւէ զիջում չպետք է լինի*»: Դրանք են՝ Թուրքիայի հետ հարաբերությունների ու ցեղասպանության հարցը, եւ Արցախի խնդիրը, ուր Հայաստանն ամեն ինչ պետք է անի, որպեսզի պաշտպանի արցախահայությանը:

Հունիս ամիսն էր, եւ այդ օրերին դեռ թարմ էին Հայաստանի նախագահի՝ Իրան կատարած այցի տպավորությունները: Այս հարցում բոլորը միահամուռ նշում էին, թե ողջ գաղութը առանց տարանջատվելու միասնական դիմավորեց նախագահին: Իհարկե, ես կասկածում եմ, որ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի հայտնի հեռուստաելույթից հետո դիմավորողների միասնականությունը նույնությամբ պահպանվեր, բայց մի փաստ ցանկանում եմ հիշատակել: Անկախ ամեն ինչից, նախագահի այցն, ըստ էության, բարձրացրել էր համայնքի ոգին, զգացվում էր համընդհանուր աշխուժություն: Եվ ես շատ զարմացա, երբ մեր հաճելի ուղեկից, «Ալիք» օրաթերթի աշխատակից Գասպար Ամիրխանյանի տանը նկատեցի Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի լուսանկարը՝ նախագահի մակագրությամբ: Եվ դա միակ դեպքը չէր: Հետո շատ-շատերը պատմեցին, թե ում ինչքան լուսանկար է հաջողվել ձեռք բերել, ո՞ւմ որ հանդիպմանը ներկա լինել: Մի խոսքով, վերաբերմունքը բնական է: Եվ կարեւորը ոչ միայն նախագահի անձն էր, այլեւ Հայաստանի անկախ պետականության նկատմամբ ունեցած վերաբերմունքը:

Մեր հաջորդ այցը «Արարատ» մարզավան էր՝ 65 հազար քմ տարածքով, թենիսի 4 դաշտերով, թեթեւ ատլետիկայի ու ֆուտբոլի մարզադաշտերով, բասկետբոլի ու վոլեյբոլի սրահներով, 2 լողավազաններով, այլ մարզաձեւերի համար նախատեսված սրահներով:

Հայ մշակութային «Արարատ» կազմակերպության վարչության անդամ Հարություն Եղնազարյանը պատմեց, որ լրանում է մարմնակրթականի 48 տարին, եւ իրենք ակտիվությամբ պատրաստվում են հերթական մրցումներին: Գործում է նաեւ սկաուտական միությունը, բայց քանի որ պետության կողմից արգելվել է սկաուտիզմը, այն վերափոխվել է մարմնակրթականի: Հանգստյան օրերն այստեղ անցկացնում են բավականին աշխույժ, կազմակերպվում են պարահանդեսներ:

Ես, որ արդեն համակերպվել էի կանանց ու աղջիկներին տեսնել միայն չադրաներով ու գլխաշորերով, այստեղ անակնկալի եկա: Ժամանակակից զգեստներով հայուհիներն ինձ հիշեցրին Երեւանը: Ճիշտն ասած, Գասպարին հարցրի, թե արդյոք դրա համար պատասխանատվության չեն ենթարկվում, նա ցույց տվեց մուտքի ցուցանակը, որի վրա գրված էր. «*Ոչ հայերի մուտքն արգելված է*»: Լոզունգներ ու տարբեր տեսակի կոչեր տեսա նաեւ հայկական թաղամասի պատերին. «*Փա՜ռք մայիսի 28-ը կերտողներին*», «*Կեցցե՜ Հայ հեղափոխական բանակը*», «*Մահ թուրք ֆաշիստ պետությանը*»: Իսկ մի պարսկերեն լոզունգ, ըստ Գասպարի, թարգմանության կոչ էր անում. «*Մահ դաշնակցության դավաճան ղեկավարներին*»: Ես հարցրեցի, թե ո՞վ կարող է գրած լինել, նա պատասխանեց, թե ընդդիմադիրները: Իսկ վերջիններս էլ ասացին, թե դա բացառվում է եւ ավելի հավանական է՝ պարսիկ-ազերիները:

Այնուհետեւ եղանք «Ալիք» օրաթերթում: 1894 թվականից ի վեր Իրանում լույս են տեսել 85-ից ավելի պարբերականներ, որոնցից կանոնավոր հաճախականությամբ լույս է տեսնում միակ օրաթերթը՝ «Ալիքը»: Այն, ըստ էության, ՀՅԴ պաշտոնաթերթն է, բայց քանի որ ինչպես այլ գաղօջախներում, այստեղ էլ կուսակցությունը բացահայտորեն չի գործում, այդ մասին թերթում որեւէ հիշատակում չկա: Թերթը լույս է տեսնում 1931 թվականից, նախ որպես շաբաթաթերթ, իսկ 1940-ից՝ ազգային-քաղաքական, հասարակական օրաթերթ: Թերթի ողջ անձնակազմը 40 հոգի է, խմբագրակազմը՝ 6 հոգի: Կից գործում է տպարանը:

«Ալիք» օրաթերթի խմբագիր Նորայր Էլսայան

Գլխավոր խմբագիր պրն. Նորայր Էլսայանը սիրալիր ընդունեց իր աշխատասենյակում, ուր եւ կայացավ մեր զրույցը:

– Պրն. Էլսայան, եթե համարենք, որ դուք՝ դաշնակցությունը համայնքային իշխանությունն է, ապա ձեր հակառակորդներին կարելի է անվանել ընդդիմություն: Ինչպիսի՞ հարաբերություններ ունեք նրանց հետ եւ ինչպե՞ս եք վերաբերում Ձեզ ուղղված այն մեղադրանքին, թե գաղութում մենաշնորհություն եք հաստատել:

– Նախ, այդ ուժերը փոքրաթիվ են եւ բաժանվում են երկու մասի: Մի մասը նրանք են, ովքեր լոկ ընդդիմադիր են եւ իրենց աշխատանքն են տանում: Դրանց նկատմամբ իրենց բոլոր գործերի իմաստով որեւէ մերժողական վերաբերմունք ունենք եւ կարծում ենք, որ ամեն մի ժողովրդի կամ նրա համայնքի մեջ բոլորին պետք է գործելու հնարավորություն տալ՝ ըստ իրենց գաղափարախոսության եւ վարած քաղաքականության: Նրանք, ովքեր գաղափարախոսությամբ մեզ հետ չեն, չի նշանակում, թե նրանց հետ չպետք է համագործակցենք ազգային-հասարակական հողի վրա: Իսկ նրանք, ովքեր ազգային ու համայնքի շահերը ոտնակոխ են անում իրենց ինչ-ինչ նպատակների համար, դրանց հետ համագործակցելու որեւէ եզրեր չենք կարող ունենալ:

Շատ է խոսվում նաեւ մեր մենաշնորհության մասին, թեեւ տարիներ շարունակ ազգային մարմինների մեջ դաշնակցականները մեծամասնություն չեն եղել: Մենք համարել ենք, որ մյուսներն էլ պետք է մասնակցեն եւ մասնակցել են: Այժմ էլ մեր ազգային-հասարակական կյանքը 3 թեմերում ղեկավարում են մեծ թվով ոչ դաշնակցականներ:

– Դաշնակցությունը Հայաստանում ընդդիմադիր կուսակցություն է եւ իր գործունեությամբ, բնական է, հակադրվում է իշխանություններին: Սակայն դուք, լինելով սփյուռքի մի մասնիկ, անկախ կուսակցական պատկանելիությունից, պարտավոր եք սատար կանգնել Մայր Հայրենիքին: Այդ իմաստով, Հայաստանում գործող ՀՅԴ-ի եւ նրա մամուլի գործունեությունը որքանո՞վ է փոխանցվում եւ ազդում ձեր վրա, եւ ինչքանո՞վ եք դուք կարողանում զերծ մնալ հակահայաստանյան քարոզչությունից:

– Լինելով ՀՅԴ գաղափարախոսության հետեւորդ, մեր թերթը կանգնած է Հայաստանի անկախ պետականության ամրապնդման դիրքերում: Բայց, ինչպես նույն կուսակցության այլ թերթեր, մենք նույնպես մեզ վերապահում ենք Հայաստանի կառավարության քննադատելի խնդիրների արտացոլումը:

– Ի՞նչ կասեք հայ-իրանական կապերի ու հայ համայնքի դերի մասին:

Իրանն ու Հայաստանը դարերի առնչություններ ունեն: Մեր առաջին հանրապետության (1918–20թթ.) առաջին ճանաչողներից մեկը եղավ Իրանը: Դեսպաններ փոխանակվեցին, բայց այդ կապը դժբախտաբար խզվեց Հայաստանում հաստատված համայնավար վարչաձեւի պատճառով: Այսօր, Հայաստանի անկախ պետականության վերստին հիմնադրումով ուրախ ենք, որ առիթ է ստեղծվել մշակել հայ-իրանական նոր հարաբերություններ: Իրանի քաղաքականությունն իր հարեւանների եւ այլ երկրների նկատմամբ հիմնված է երկրի սահմանադրության սկզբունքների վրա՝ հարգել այլ պետությունների ու ժողովուրդների իրավունքները՝ առանց միջամտելու նրանց ներքին խնդիրներին: Արդեն երկկողմ այցելություններ են եղել, կնքվել են պայմանագրեր: Իսկ Հայաստանի նախագահի այցը Իրան ընդունվեց մեծ խանդավառությամբ եւ լայն արձագանք գտավ թե՛ Իրանի եւ թե՛ արտասահմանյան լրատվության միջոցների կողմից: Իրանը կարող է լինել Հայաստանի լավագույն հարեւանը, մանավանդ, որ երբեւէ ցեղապաշտական նպատակներ չի հետապնդել: Իսկ Հայաստան–Ադրբեջան խնդրում Իրանն անկողմնակալ դիրք ունի: Այդ մասին բազմիցս հայտարարել են նրա պատասխանատուները: Իրանը փորձում է պատվավոր եւ արդար հիմունքների վրա խաղաղություն հաստատել: Մեր համայնքը իր բոլոր միջոցներով պետք է նպաստի այդ սերտացմանը: Իսկ Ղարաբաղի խնդրում Հայաստանի իշխանությունները պետք է որեւէ տատանում կամ ընկրկում չհանդուրժեն:

Իմ հաջորդ հանդիպումը Իրանահայ ազգային եւ մշակութային միությունում էր, որն այս տարի բոլորեց իր 13-ը, եւ փաստորեն, ոչ դաշնակցական կազմակերպություններից ամենամեծն է: Յոթ տարի է միության նախագահն է Հրանտ Համբարձումյանը, որը Պարսկաստանում հայտնի է որպես քարակտրման գործի հայտնի կազմակերպիչ ու «Անի» քարի գործարանի տնօրեն: ԻԱՄՄ-ն որեւէ քաղաքական գիծ չունի եւ իր մեջ միավորում է այն մարդկանց, ովքեր ե՛ւ նախկինում, ե՛ւ հիմա սատար են կանգնում Հայաստանի իշխանություններին: Մեր զրույցն սկսվեց սուրճի սեղանի շուրջը:

– Պրն. Համբարձումյան, ինձ ասացին, թե ԻԱՄՄ-ն նախկին կոմունիստների, «Թուդեհ» կուսակցության անդամների, մարքսիզմի հետեւորդների կազմակերպություն է, որ դուք անընդհատ պայքարում եք դաշնակցության դեմ:

– Այդ հերյուրանքները միշտ էլ եղել են մեր հասցեին: Անգամ լսել ենք, թե մենք ռուսական լրտեսներ ենք, մատնիչներ ենք, այնինչ հենց դաշնակցականների եւ ամերիկական ու անգլիական սեւ ուժերի մասին մոռանում են նշել:

Փոխարենը, դաշնակցությունն իր մենաշնորհական գործունեությամբ մեզ արգելում է մասնակցել «Արարատ» մարզավանում կազմակերպվող խաղերին:

Մեզ ասում են, թե պետք է մեր սխալները խոստովանենք եւ ենթարկվենք թեմական խորհրդին, որից հետո միայն կթույլատրեն մասնակցել խաղերին: Իսկ մենք չենք ընդունում, որովհետեւ 100 հազարանոց գաղութից 5 հազար ձայնով է ընտրվել թեմական խորհուրդը, եւ, բացի այդ, մենք հավատում ենք Ս. Էջմիածնին: ԻԱՄՄ-ն ժամանակի ընթացքում կարողացավ ժողովրդի մեջ տեղ գտնել եւ մեր վերջին ներկայացումներն ու դաշտահանդեսները անցան լավ:

ԻԱՄՄ նախագահ Հրանտ Համբարձումյան

ԻԱՄՄ-ի գործողություններն ու համայնքային խնդիրների մասին խոսեցինք նաեւ Իսպահանում, երբ իրանական մեր գործընկերների հրավերով մի քանի ժամով եղանք այդ գեղեցիկ քաղաքում, ուր հայկական եկեղեցիներից այսօր մնացել են ընդամենը 12-ը, գործում են 10 դպրոցներ (արական եւ իգական), տարբեր միություններ:

Այստեղ էլ հանդիպեցինք Իսպահանի համալսարանի հայոց լեզվի եւ գրականության բաժնի դասախոսներ Ազատ Մաթյանին եւ Զարեհ Տեր-Սուքիասյանին: Պարզվեց, որ նրանք տեղի ԻԱՄՄ-ի անդամներ են: «*Մշակութային ու կրթական առումով իրանահայ կյանքը շատ փայլուն անվանել չի կարելի*»,– ասաց պրն. Մաթյանը: Ըստ նրա, իրենք տեղատվության վիճակի մեջ են: Կարող ուժերի, պատրաստված կադրերի պակաս կա: Հայագիտական բաժնում, որ մասն է կազմում համալսարանի արտասահմանյան լեզուների ֆակուլտետի, ուսուցանում են բոլոր հայագիտական առարկաները: Շուրջ 50 ուսանող կա, որոնցից 39-ը հայ են, մնացածը՝ պարսիկ: Այնուհետեւ պրն. Մաթյանը խոսեց Հայաստանի մասին, սակայն, թե հայրենիքի նկատմամբ դիրքորոշումը մեկն է՝ թիկունք կանգնել նոր պետականության ամրապնդմանը, նպաստել հայ-իրանական կապերի զարգացմանը: «*Մենք ձգտում ենք գաղութի ներսում հաստատել բոլոր ուժերի համագործակցությունը, զգում ենք դրա կարիքը եւ հասկանում դրա նշանակությունը Հայաստանի բարգավաճման համար:*

Ինչ վերաբերում է դաշնակցության կողմից մեր դեմ ուղղված ամբաստանություններին, ապա դա բացատրվում է այն հանգամանքով, որ երկար տարիներ Պարսկաստանում բացի դաշնակցությունից այլ կուսակցություն գոյություն չի ունեցել: Եվ որեւէ կազմակերպություն, որ ցանկացել է գործունեություն սկսել, դաշնակցականների կողմից որակվել է որպես ձախ-մարքսիստ:

Նրանց թվում է, թե որեւէ օտար հոսանք ծնվում է դաշնակցությանը հակադրվելու համար, կամ կարծես թե նրանց գաղափարների մեջ բոլոր տեսակետների ամփոփում կա: Անցյալում Դաշնակցությունը Հայաստանի՝ որպես մեկ հայրենիքի գաղափար չի քարոզել: Մենք չենք ծնվել դաշնակցության դեմ կանգնելու, մենք ուղղակի մեր ժողովրդի այն խավն ենք, որ այլ կերպ է մտածում»:

Համայնքային մի այլ կազմակերպության՝ Հայկական ժողովրդական միության ներկայացուցիչներին հանդիպեցի Թեհրանում: Երիտասարդ հայրենասերներ Մովսես Քեշիշյանը, Վիգեն Ներսիսյանը եւ Սասուն Մինասյանը ծանոթացրին «Արաքս» ամսաթերթի եւ միության աշխատանքներին: Թեեւ ասում էին, թե «Արաքսը» անկախ ամսաթերթ է եւ ՀԺՄ-ինը չէ, բայց փաստորեն 1987 թվականի մարտից լույս տեսնող 32 էջանոց պարբերականը արտահայտում է շարժման դավանած գաղափարները: Իսկ դրանք, ինչպես պատմեց Մովսեսը, ընդհանուր են:

Միասնականություն՝ սա է այն գաղափարը, որին դավանում են միության անդամները:

Ամսագիրն ունի 8 հոգիանոց խմբագրակազմ, իսկ միության վարչությունը՝ 7 անդամ: Միության կանոնադրությունում մի կետ կա, ըստ որի բոլոր հայերն առանց գաղափարական խտրականության կարող են ընդունվել միության մեջ: Ով հայ է, կարող է մասնակցել: «Արաքս»-ի ֆինանսական վիճակն այնքան էլ բարվոք չէ, եւ դրա համար 11 ամիս ընդմիջումից հետո է միայն վերսկսել լույս տեսնել, իր էջերում մեծ տեղ տալով պանթուրքիզմին, Ղարաբաղի խնդրի ու հայկական հարցի լուսաբանմանը: Ամսաթերթի 10 էջեր լույս են տեսնում պարսկերեն:

Մյուս կարեւոր լրատվական միջոցը Իրանի ռադիոյի հայկական ժամն էր, որի բաժնի վարիչ Ռոբերտ Մինասյանին հանդիպեցինք Թեհրանից մեկնելուց մի քանի ժամ առաջ: Ամեն օր Թեհրանի ժամանակով 19–20-ը հայերեն հաղորդում է տրվում եթեր, որը լսելի է նաեւ մի քանի այլ շրջաններում: Բացի լուրերից ու քաղաքական լրատվությունից, անցկացվում են նաեւ գրաբարի դասեր, տնտեսական, գիտական հաղորդումներ: Հիմնականում օգտագործում են Հայաստանի լուրերը:

Ռադիոժամը հիմնադրվել է 13 տարի առաջ, հանգուցյալ մտավորական Ալեք Խաչատրյանի կողմից: Այժմ բաժինն ունի 9 աշխատող:

Պրն. Մինասյանը խնդրեց, որ Հայաստանից տրվող պարսկերեն հաղորդումների ձայնի ուժգնությունը բարձրացվի, իսկ սկզբում եւ վերջում լուրերի ամփոփումներ կատարվեն:

Եվ մի բնորոշ հատկություն էլ. բոլոր խոսակցությունների միջոցով անցնում էր հայրենիքի թեման: Հայաստանը նրանցից յուրաքանչյուրի համար հավատի ու ոգեկոչման աղբյուր էր, անկախ նրանից, թե ով ինչպիսի հայացքներ ունի: Արցախը ամեն մի իրանահայի մտահոգության առարկան էր:

Ամեն օր երեկոյան նրանք հավաքվում են հեռուստաէկրանի առջեւ, որպեսզի նորությունների թողարկումով լսեն Հայաստանից ու Լեռնային Ղարաբաղից ստացվող կցկտուր, երբեմն միակողմանի լուրերը:

Հայերից շատերն էին խոստովանում, որ իրենց բարօրությունն անգամ չեն կարողանում հանգիստ վայելել, քանզի Մայր հայրենիքում ու Արցախում ազգի լինելիության համար կռիվ է մղվում:

Իսկ իրենք թողնելու տեղ չունեն, քանի որ Իրանում նրանց համար համեմատաբար բարենպաստ պայմաններ են ստեղծված:

ՅԱԿՈԲ ԱՍԱՏՐՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

Իսլամական համաժողով. դերը եւ խնդիրները

Իսլամական աշխարհն ընդգրկում է 44 երկիր, որոնց տարածությունը կազմում է Երկրի ընդհանուր մակերեսի 20 տոկոսը, բնակչությունը՝ 17,9 տոկոսը

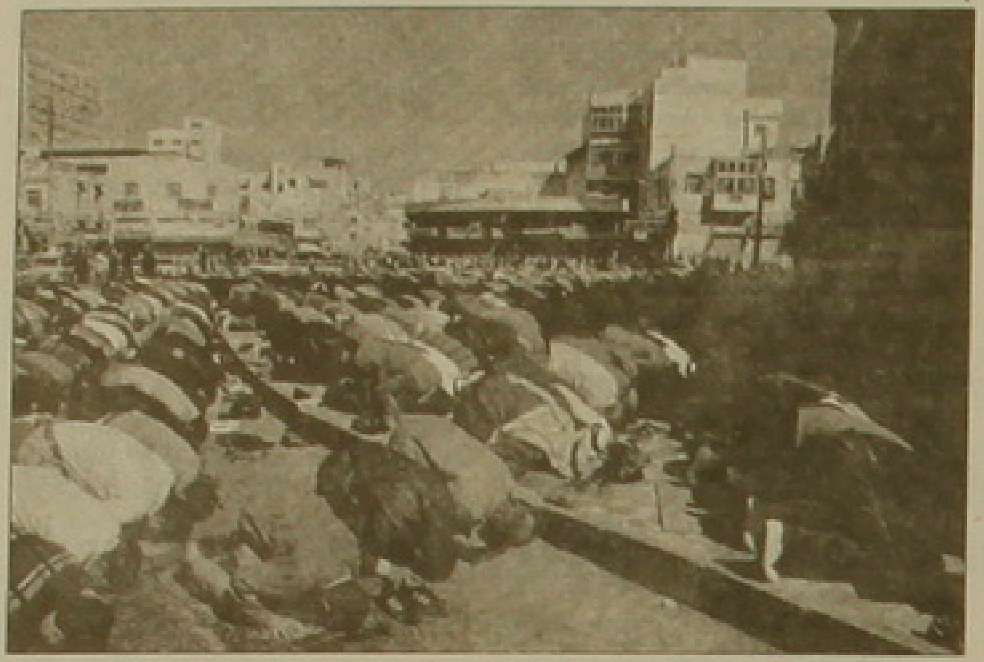

Իսլամական համաժողով կազմակերպությունը Ղուրանի «Հետեւեք Աստծո ճանապարհին եւ մի շեղվեք» կարգախոսով հիմնադրվել է 1969թ. օգոստոսի 21-ին Մարոկկոյի մայրաքաղաք Ռաբաթում: Կազմակերպությունն իր ստեղծման առաջին իսկ օրից հայտարարել է, որ անդամ երկրների միջեւ ծագած վեճերն ու հակամարտությունները պետք է կարգավորվեն խաղաղասիրական ուղիներով, ինչպես, օրինակ, բանակցությունների եւ միջնորդության միջոցով: Իսլամական համաժողովն էլ, ինչպես այլ շրջանային կազմակերպություններ, համաձայն ՄԱԿ-ի կանոնադրության, իրեն իրավունք է վերապահում մասնակցել միջազգային հակամարտություններին՝ նախքան դրանց ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդի քննարկման առարկա դառնալը: Սակայն այս առումով համաժողովի ձեռքբերումները առայժմ աննշան են: Այդ անհաջողությունների պատճառները բազմաթիվ են ու տարբեր երկրների կողմից յուրովի են մեկնաբանվում: Ըստ իրանական որոշ քաղաքական դիտորդների, այդ պատճառներից են՝ հին աշխարհակարգը, երկու բեւեռների միջեւ սառը պատերազմը, որ իրականում սահմանափակում էր Իսլամական համաժողովի գործունեությունը, իսլամական բախվող երկրների ռազմավարությունների բազմազան եւ հակասական լինելը, նաեւ առանձին երկրների եւ կազմակերպության միջեւ տարաձայնությունները, Ղուրանի Հիջրաթ սուրահի 8-րդ այան որպես հակամարտությունների կարգավորման լուծման ուղի չընդունելը, ուր ռազմական միջամտությունը հակամարտություններում հնարավոր է համարվում:

Ելնելով նրանից, որ Հայաստանը գտնվում է Իսլամական համաժողովի անդամ երեք երկրների (Իրան, Թուրքիա եւ Ադրբեջան) հարեւանությամբ, կարծում ենք օգտակար կլինի համառոտակի մեր ընթերցողներին ծանոթացնել այդ կազմակերպության պատմությանը եւ գործունեությանը: Այդ նպատակով ձեզ ենք ներկայացնում Թեհրանում հրատարակվող «Քեյհան» օրաթերթի «Իսլամական համաժողով կազմակերպությունը» հոդվածը մասնակի կրճատումներով:

Իսլամական համաժողովն, ի տարբերություն շրջանային այլ կազմակերպությունների (օրինակ, քաղաքական՝ Չմիացած երկրների կազմակերպությունը, ազգային՝ Արաբական երկրների լիգան եւ այլն), ստեղծվել է կրոնական միասնության հիմքի վրա, եւ միայն իսլամական երկրներն իրավունք ունեն անդամակցել այդ կազմակերպությանը: Կազմակերպության գլխավոր նպատակներից է իսլամական համերաշխություն ստեղծելը: Իսլամական աշխարհն իր մեջ ընդգրկում է 44 երկրներ, որոնց տարածությունը կազմում է Երկրի մակերեսի 20 տոկոսը, իսկ բնակչությունը՝ աշխարհի ամբողջ բնակչության 17,9 տոկոսը: Այդ երկրների միջեւ տարաձայնություններն ու բախումները աշխարհի առանցքային բախումների 17 տոկոսն են կազմում:

Ըստ Կանադայի «Խաղաղություն» գիտահետազոտական կենտրոնի կողմից հրապարակված մի ուսումնասիրության տվյալների, 1945-1979 թթ. աշխարհում տեղի ունեցող 78 կարեւոր հակամարտությունների 13 տոկոսը բաժին է ընկնում Իսլամական համաժողովի անդամ երկրներին:

Իսլամական համաժողովի կազմավորման շարժառիթները

Կազմակերպությունը հիմնադրվել է 60-ական թվականներին, իսլամական համերաշխություն իրականացնելու նպատակով, երբ արաբական երկրներում ծայր էին առել բուռն հակասությունները եւ անզիջում բախումները: 1964 թ. դեկտեմբերի 27-ից մինչեւ 1965 թ. հունվարի 2-ը Մոգադիշոյում կայացավ Իսլամական համաժողովը: Դրանից անմիջապես հետո Սաուդյան Արաբիայի արքան այցելեց հինգ արաբական երկրներ (Քուվեյթ, Հորդանան, Մարոկկո, Թունիս եւ Սուդան) եւ հինգ ոչ արաբական իսլամական երկրներ (Իրան, Պակիստան, Թուրքիա, Քենիա եւ Մալի)՝ իսլամական երկրների ղեկավարների համաժողով կազմակերպելու առաջարկությամբ:

Եգիպտոսը Սաուդյան Արաբիայի քայլը համարեց (այդ տարիներին երկրի ղեկավարն էր Ջամալ Աբդ ալ-Նասերը) այդ երկրի ազդեցությունն արաբական եւ իսլամական աշխարհում չեզոքացնելու նպատակով ձեռնարկում՝ կապելով այն Եգիպտոսի եւ Արեւմուտքի միջեւ տարաձայնությունների հետ: Դա պատճառ դարձավ, որ Իսլամական համաժողովի հիմնադրումը մի քանի տարով հետաձգվի:

1969 թ. օգոստոսին, երբ Իսրայելը հրկիզեց Ալ-Աքսա մզկիթի որոշ մասերը, արաբական երեք պաշտոնյաներ (Ֆեյսալը, Հուսեյնը եւ Հասանը) Իսլամական համաժողովի գումարման համար իրավիճակը նպաստավոր համարեցին: Եվ օգոստոսի 21-ին Մարոկկոյի մայրաքաղաք Ռաբաթում հրավիրված 35 երկրների ղեկավարներից 26-ի ներկայությամբ համաժողովն սկսեց իր աշխատանքները: Համաժողովի աշխատանքային օրակարգը, որը կազմվել էր 7 իսլամական երկրների արտգործնախարարների կողմից, արաբական երկրների միջեւ տիրող հակասությունների հետեւանքով սուր վիճաբանությունների առարկա դարձավ:

Սաուդյան Արաբիան պահանջում էր, որ Իսլամական համաժողովի հիմնադրման խնդիրը լինի համաժողովի հիմնական հարցը: Մինչդեռ Եգիպտոսը գտնում էր, որ ժողովում պետք է արծարծվեն միայն իսլամական սրբությունների նկատմամբ Իսրայելի ոտնձգությունների եւ հանուն պաղեստինցի արաբների ոտնահարված իրավունքների վերականգնման իսլամական համատեղ պայքարի հարցերը: Սակայն ժողովը հավանություն տվեց Սաուդյան Արաբիայի տեսակետներին: Այդպիսով, իսլամական երկրների արտգործնախարարների առաջին նիստը գումարվեց 1970 թ. մարտի 23-ից մինչեւ 25-ը, Ջիդդա քաղաքում, որտեղ որոշվեց համաժողովի մշտական քարտուղարություն կազմակերպելու հարցը, իսկ գլխավոր քարտուղար ընտրելու իրավունքը տրվեց Մալայզիային: Որոշում ընդունվեց նաեւ քարտուղարության ժամանակավոր նստավայրի մասին: Մինչեւ Երուսաղեմի ազատագրումը այն կլինի Ջիդդա քաղաքում:

1970 թ. սեպտեմբերի 26-ից մինչեւ 28-ը իսլամական երկրների արտգործնախարարների երկրորդ նիստը գումարվեց Կարաչիում, որտեղ ներկա էին 22 երկրների արտգործնախարարներ, հինգով ավելի նախորդ նիստից: Այս նիստի ընթացքում Մալայզիայի նախկին վարչապետ Թանկու Աբդուլռահմանը ընտրվեց Իսլամական համաժողով կազմակերպության գլխավոր քարտուղար: Նորընտիր քարտուղարությանը հանձնարարվեց կազմակերպության կանոնադրության նախագիծ մշակել: Հատկանշական է նաեւ այն, որ մինչեւ կանոնադրության նախագծի կազմելն ու վավերացնելը համաժողովը հաստատեց իսլամական միջազգային առեւտրի եւ զարգացման բանկի, իսլամական երկրների լրատվական գործակալության եւ ամբողջ աշխարհում իսլամական մշակույթի կենտրոնների զարգացման եւ ամրապնդման նախագիծը:

Արտգործնախարարների երրորդ նիստի ընթացքում, որը Քաբուլի փոխարեն կայացավ Ջիդդայում, 1970 թ. փետրվարի 29-ից մինչեւ մարտի 4-ը, որոշում ընդունվեց կազմակերպության քարտուղարության աշխատակարգի վերաբերյալ եւ հաստատվեց 14 կետից բաղկացած կանոնադրությունը:

Իսլամական համաժողով կազմակերպության աշխատանքները անդամ երկրների միջեւ ներդաշնակություն, ինչպես նաեւ իսլամական օժանդակություն եւ համերաշխություն հաստատելու ուղղությամբ բավականին արդյունավետ են եղել: Կազմակերպությունը տնտեսա-ֆինանսական, մշակույթի, քարոզչության եւ կրոնի բնագավառներում ստեղծել է շատ կարեւոր ու արդյունավետ կառույցներ, ինչպես օրինակ՝ զարգացման իսլամական բանկ, մշակույթի, գիտության եւ ուսուցման իսլամական կենտրոն (Ռաբաթ), իսլամական քաղաքակրթության ժառանգության պաշտպանության միջազգային կենտրոն (Ստամբուլ), իսլամական միջազգային լրատվական գործակալություն (Ջիդդա) եւ իսլամական երկրների ռադիոկայանների կազմակերպություն (Ջիդդա), իսլամական իրավագիտության ասամբլեա եւ այլն:

Իսլամական համաժողով կազմակերպության երկրորդ ժողովը, որը գումարվեց 1973 թ. պատերազմից հետո, 1974 թ. Լահորում, իսլամա-արաբական համերաշխության համաժողով էր, որը գործնականորեն ոչ մի արդյունք չտվեց:

Երրորդ համաժողովը, որը կարելի է Պաղեստինի եւ Երուսաղեմի համաժողով համարել, տեղի ունեցավ 1981 թ. Թաիֆում: Այսինքն, եգիպտա-իսրայելյան պայմանագիրը ստորագրելուց եւ այն բանից հետո, երբ Իսրայելը Երուսաղեմը հայտարարեց իր երկրի միակ եւ հավերժական մայրաքաղաք: 1984 թ. Կասաբլանկայում, 1987 թ. Քուվեյթում տեղի ունեցած համաժողովների առանցքային հարցը իրանա-իրաքյան պատերազմն էր: Սակայն համաժողովն ընդունակ չեղավ լուծման որեւէ տարբերակ առաջարկել:

Պատրաստեց
ԷՄՄԱ ԲԵԳԻՋԱՆՅԱՆ

Միջազգային հանրությունը փոխում է շեշտադրումները հարավսլավական հակամարտությունում

Ընդամենը մեկ շաբաթ առաջ համաշխարհային լրատվությունը, մեծ տերությունների քաղաքական շրջանակները խարանում էին Սերբիային եւ Բոսնիայի սերբական ուժերին մահմեդական բոսնիացիների դեմ կիրառվող ուժային միջոցառումների եւ բռնի արտաքսման համար: Սերբերը մեղադրվում էին նաեւ այն բանում, որ շրջափակման մեջ էին պահում մահմեդական բնակավայրերը, ուր խիստ դժվարացած էր հումանիտար օգնության առաքումը: Հակամարտության ողջ ընթացքում Սերբիան դիտարկվում էր իբրեւ նախահարձակ կողմ, որի դեմ միջազգային հանրությունն ընդունեց բազմակողմանի պատժամիջոցներ եւ օրակարգի հարց դարձավ ռազմական ուժի կիրառումը Սերբիայի դեմ: Սակայն Լոնդոնի դիվանագիտական ջանքերով կանխվեց Սերբիայի դեմ ռազմական ուժի կիրառումը, իսկ վերջին շաբաթվա ընթացքում լուրջ փոփոխություններ են առաջացել նաեւ Արեւմուտքի քաղաքական շրջանակների եւ լրատվության զանգվածային միջոցների տեսակետներում ընդհանրապես հարավսլավական հիմնահարցի վերաբերյալ: Բոսնիացի մահմեդականների քաղաքական կարգավիճակի վասպարացման առաջին ազդակը զինված բախումներն էին երկու դաշնակից ուժերի խորվաթների եւ մահմեդականների միջեւ: Իսկ այսօր մահմեդականները մեղադրվում են միանգամից երկու ծանր հանցագործության մեջ՝ Սարաեւո հումանիտար օգնություն տանող իտալական ինքնաթիռի հրթիռակոծումը եւ խաղաղարար ուժերի երկու ֆրանսիացի զինվորների սպանությունը Սարաեւոյի օդանավակայանի մոտ: Ֆրանսիայի նախագահ Ֆրանսուա Միտերանը եւ լրատվական միջոցները հանցագործությունների պատասխանատվությունը բարդում են մահմեդական ջոկատների վրա: Ինչպես հաղորդում է ֆրանսիական RFI ռադիոկայանը Միտերանը պահանջել է Բոսնիայի իշխանություններից ապահովել ՄԱԿ-ի խաղաղարար ուժերի անվտանգությունը եւ պատժել ֆրանսիացիների սպանության մեջ մեղավորներին: Միտերանը պատրաստվում է հրավիրել Անվտանգության խորհրդի արտակարգ նիստ, ուր կքննարկվի վերջին իրադարձությունները Բոսնիայում: Պետք է սպասել, որ այդ նիստը կարող է բարդություններ առաջացնել մահմեդականների համար, մանավանդ որ վերջին օրերս խաղաղ բանակցությունների տապալման մեղքը եւս հետեւողականորեն բարդվում է Բոսնիայի մահմեդականների վրա: ■

Իսրայելա-սիրիական բանակցություններում առաջընթաց

RF-1 ռադիոկայանը հաղորդեց, որ Իսրայելի վարչապետ Իցհակ Ռաբինը, ելույթ ունենալով Կնեսետում, աներկմտորեն հասկացրել է, որ պատրաստ է զիջել Գոլանի բարձունքների մի մասը՝ Սիրիայի հետ խաղաղություն հաստատելու համար: Իսկ Իսրայելի արտգործնախարար Շիմոն Պերեսը պաշտոնական այցով ժամանել է Փարիզ, ուր նա կընդունվի նախագահ Միտերանի կողմից եւ կբանակցի Ֆրանսիայի իր գործընկերոջ՝ Ռոլան Դյումայի հետ: Ժամանման նախորդ օրը Լոնդոնում Իսրայելի ռադիոյին տված հարցազրույցում Շիմոն Պերեսը նշել է, որ վերջին տասն օրերը ամենաբեղմնավորն էին իսրայելա-սիրիական բանակցություններում: Երկու երկրների միջեւ փաստաթղթերի փոխանակումը, ըստ Պերեսի, հանգեցրել է անհավասալի առաջադիմության: ԱՄՆ-ի նախագահ Ջորջ Բուշը եւս հայտարարել է, որ բոլոր երաշխիքները կան, որպեսզի արաբա-իսրայելական բանակցությունները ապավածից շուտ խաղաղություն հաստատեն Միջին Արեւելքում: Բուշը խոստացել է, որ Կոնգրեսի հաստատմանը կուղարկի Իսրայելին տասը միլիարդ դոլլարի տրամադրման օրինագիծը:

«Ազատություն» ռադիոկայանը հաղորդում է, որ Սիրիան համաձայնություն է ձեռք բերել Իսրայելի հետ այն հարցում, որ իսրայելյան ուժերի դուրս բերումը Գոլանի տարածքներից կարող է զուգորդվել բանակցությունների հետ: Իսրայելի ներկայացուցիչը նշել է, որ Սիրիայի նոր դիրքորոշումը վկայում է այն մասին, որ Սիրիան փորձում է հաշվի առնել նաեւ Իսրայելի շահերը:

Իսրայելը թաքվում է դեպի Եվրոպա

«Ազատություն» ռադիոկայանն, անդրադառնալով Իսրայելի արտգործնախարար Շիմոն Պերեսի այցելությանը Փարիզ, նշում է, որ պետք է կարեւորել երկու ուղղություն: Առաջին, Իսրայելի նոր իշխանությունների հակումը միջինարեւելյան խնդրի կարգավորման գործընթացում ընդգրկել նաեւ եվրոպական պետություններին, հատկապես Ֆրանսիային եւ Մեծ Բրիտանիային, ի տարբերություն նախկին վարչապետ Իցհակ Շամիրի, որը սառեցրել էր հարաբերությունները Եվրոպայի հետ եւ նախապատվությունը տալիս էր գերտերություններին: Երկրորդ, Իսրայելը լուրջ մտադրություններ ունի զարգացնելու իր տնտեսական հարաբերությունները Եվրոպայի տնտեսական համագործակցության հետ եւ հնարավորության դեպքում փոխել առեւտրափոխանակության բացասական ցուցանիշը:

Տաջիկստանը հավատարիմ է մնում ԱՊՀ-ին

Տաջիկստանը հավատարիմ է մնում ԱՊՀ շրջանակներում կնքված բոլոր միջպետական համաձայնագրերին: Այդ մասին Դուշանբեում կայացած տաջիկների համաշխարհային համաժողովում հայտարարեց նախագահի պաշտոնակատար, հանրապետության ԳԽ նախագահ Աքբարշո Իսկանդարովը: Միջազգային ասպարեզում, նրա խոսքերով, Տաջիկստանի համար առաջնայինը պարսկալեզու երկրների եւ Թուրքիայի հետ շփումների ընդլայնումն է: Իսկանդարովը հերքեց լրատվական որոշ միջոցների տարածած այն պնդումները, իբր Աֆղանստանի արմատականներն ազդեցություն ունեն Տաջիկստանի իրավիճակի վրա: Համաժողովում ելույթ ունեցած Աֆղանստանի, Իրանի եւ Պակիստանի ներկայացուցիչները հայտարարեցին Տաջիկստանին օգնելու իրենց երկրների պատրաստակամության մասին:

digitised by A.R.A.R.@

Մայրըս Վենսը եւ լորդ Աուենը ուղեւորվում են Հարավսլավիա

Լոնդոնի կոնֆերանսի համանախագահներ Սայրըս Վենսը եւ լորդ Աուենը հնգօրյա ուղեւորություն են սկսել նախկին Հարավսլավիայի հանրապետություններով: Սեպտեմբերի 9-ին նրանք ժամանել են Զագրեբ, հետո լինելու են Սարաեւոյում եւ Բելգրադում: Իսկ ժնեւում հավաքվել են Բոսնիայի հակամարտող կողմերը, որոնք քննարկելու են խաղաղարար ուժերի անվտանգության խնդիրները:

Թուրքական օդանավը զենք է իջեցնում Բոսնիայում

Սերբերն ամբաստանեցին ՄԱԿ-ի կողմից Բոսնիայի մարդասիրական օգնության օդային կամրջի մաս կազմող երկրներին, որոնք օդապարիկներով զենք են իջեցնում այնտեղ: Սերբ զորքերի հրամանատար Մլադիչը ՄԱԿ-ին տեղեկացրեց, որ այսուհետեւ բոլոր միջոցներով արգելվելու է նման օդանավերի թռիչքը: Զորավարը թեեւ չմատնանշեց նման օդանավերի պատկանելիությունը, սակայն սերբ քաղաքական շրջանակները պնդում են, թե օգնություն ցույց տվող 18 երկրներից Թուրքիան երկու անգամ նման «օգնություն» է բերել Բոսնիայի մահմեդականներին: Սերբ մասնագետները պարզել են նաեւ, որ իրենց դիրքերի վրա պայթած ռումբերի մի մասի վրա կան իրանյան մակագրություններ:

Մահափորձ Եգիպտոսի ժողովրդական խորհրդի նախագահի դեմ

Կահիրեում սեպտեմբերի 6-ին լույս տեսած «Ռոզ-Ալ-Յուսուֆ» պաշտոնական ամսագիրը նշում է, որ Եգիպտոսի ժողովրդական խորհրդի նախագահ, դոկտոր Ֆաթհի Սրուրը վերջերս ենթարկվել է մահափորձի, երբ գտնվում էր Մարսալ Մատրուհ նահանգի Ալ-Ալամեն շրջանի ամառային հանգստավայրերից մեկում: Ամսագիրը հաստատում է, որ կրակել են եգիպտական իշխանության երկրորդ գործչի վրա, որը, բարեբախտաբար, կենդանի է մնացել: Հանդեսը մանրամասնություններ չի հաղորդել հանցագործների եւ այն մասին, թե ձերբակալվե՞լ է արդյոք նրանցից որեւէ մեկը: Մինչդեռ, անվտանգության մարմինները մերժել են պարզաբանություններ անել պաշտոնական ամսագրի տվյալների շուրջ: Ավելի վաղ լուրերը տեղեկացրել էին, որ փորձել էին ժողովրդական խորհրդի նախագահի վրա կրակել իր տան մեջ: Բայց անվտանգության մարմիններն այն ժամանակ տեղեկացրին, թե փամփուշտները պատահմամբ են արձակվել թիկնապահներից մեկի ատրճանակից: Մյուս կողմից, իսլամական ծայրահեղ խմբավորումները Եգիպտոսի ժողովրդական խորհրդի նախագահին սպառնացել էին սպանությամբ, եթե նա համաձայներ ահաբեկչության դեմ եգիպտական օրենքում փոփոխություններ կատարել:

Ռուսաստանի բուդդայականների ղեկավարը անցավ իր պարտականություններից

Սեպտեմբերի 6-ին, Ռուսաստանի բուդդայականների ղեկավար Մանկո Ցիբիկովի մահվան 49-րդ օրը, Բուրյաթիայում գտնվող բուդդաների հոգեւոր կենտրոնում՝ Իվոլգինյան դասանում, տեղի է ունեցել Բանդիդ խամբո-լամա ժամյան Շուկդարովի՝ այդ պաշտոնը ստանձնելու արարողությունը: Իր մահվան նախօրեին Մանկո Ցիբիկովը նրան էր հանձնել կենտրոնական հոգեւոր վարչության նախագահի իրավունքները: Արարողությանը մասնակցում էին Բուրյաթիայի իշխանությունների պաշտոնական ներկայացուցիչները:

Լորիս Ճգնավորյան. Ուժը գալիս է նվիրումից

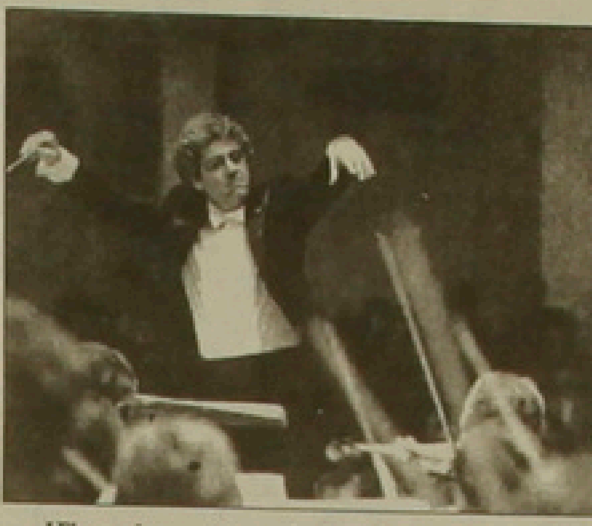

Մեր գեղարվեստական իրականության մեջ իր նախադեպը չունեցող *«Աշխարհը եւ մենք»* երաժշտական փառատոնի վերջին ակորդները դեռ լսելի են: Մինչդեռ այսօր արդեն սկսվում է այդ փառատոնի հիմնական բեռն իր ուսերին տարած Հայաստանի ֆիլհարմոնիկ նվագախմբի հերթական՝ թվով 68-րդ համերգաշրջանը: Վերջինիս բացման շեմին փորձեցինք զրուցել հիշյալ ստեղծագործական կոլեկտիվի գեղարվեստական ղեկավար եւ գլխավոր դիրիժոր Լորիս Ճգնավորյանի հետ, տեղեկանալ այս համերգաշրջանի նախապատրաստական աշխատանքների եւ առանձնահատկությունների մասին: Գրում եմ փորձեցինք, որովհետեւ նրան անզբաղ գտնելը, ինչպես պարզվեց, դյուրին բան չէ: Մաեստրոյի րոպեները հաշված էին՝ անընդհատ փորձեր նվագախմբի հետ, նոր երաժիշտ կատարողների ունկնդրումներ, հյուրեր արտասահմանից եւ այլն, եւ այլն: Երբ վերջապես ռուշակիացրինք մեր զրույցի ժամը, առաջին հարցս ակամայից եղավ հետեւյալը:

– Մաեստրո, որտեղի՞ց եք պեղում Ձեր այդչափ էներգիան:

– Էներգիան գալիս է գործին նվիրվելուց: Ամեն ինչի էլ եթե արտով ու հավատով, անմնացորդ նվիրումով մոտենաս, այն կստացվի եւ լավ կստացվի: Առավել եւս դա այդպես է արվեստում, հատկապես՝ կատարողական արվեստում:

Աղա, անդրադառնալով իր ղեկավարած նվագախմբի այսօրվա «մարզավիճակին», նա ասաց, որ այն այս ընթացքում ավելի է աճել, բարձրացրել իր որակական մակարդակը, ուստի մեր ունկնդիրը նրանից կարող է ակնկալել սիմֆոնիկ երաժշտության ավելի բարդ նմուշների կատարումներ, որոնցից հաճախ խուսափում են աշխարհի շատ նվագախմբեր:

Ինչ վերաբերում է ստեղծագործական կազմի բազմացմանը, ապա դա, մաեստրոյի խոսքերով, *«մշտական ու բնական գործընթաց է»*, ուստի միշտ էլ բույլերը տեղը զիջում են ավելի ուժեղներին:

Այս տարի եւս չի խախտվելու ավանդույթը: Նկատի ունեմ այն, որ յուրաքանչյուր շաբաթ, ավելի ճիշտ՝ ուրբաթ, նվագախումբը ներկայացնելու է նոր, թարմ ծրագիր: Միայն գործին մոտ կանգնած մարդը կարող է պատկերացնել, թե դա ինչ էներգիա եւ ուժերի գերագույն լարում է պահանջում երաժիշտներից ու դիրիժորից: Ուստի հետաքրքիր էր իմանալ (թեեւ փողերը չեն հաշվում), թե որքա՞ն աշխատավարձ են ստանում մեր «բախտավոր» երաժիշտները: *«Չորսից հինգ հազար,* միանգամից պատասխանեց Մաեստրոն՝ միաժամանակ ավելացնելով. *սա այսօրվա նվազագույնն է, որով կարելի է մի կերպ ապրել, բայց մտածում ենք հետագայում բարձրացնել: Կուզենայի, որ այն կազմեր առնվազն, 15–20 հազար ռուբլի: Չէ՞ որ նրանք միայն այստեղ են աշխատում»:*

Հասկաճես այսօրվա տնտեսական ծանր կացության պայմաններում անկարեւոր չէ նշել այն հանգամանքը, որ համերգների տոմսերի գները (ո՞վ զարմանք) մնացել է նույնը՝ ընդամենը երեք ռուբլի: Եւ սա՝ շնորհիվ Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միության օգնությամբ Այո, ՀԲԸՄ-ը այս համերգաշրջանի բոլոր համերգների հովանավորն է: *«Եթե չլիներ այդ հովանավորությունը, մենք երեւի չկարողանայինք շարունակել մեր գործունեությունը»*, նշում է Լ. Ճգնավորյանը: Ու պարզաբանում իրավիճակը. ամեն մի համերգ նրանցից պահանջում է 40–50 հազար ռուբլու ծախս, մինչդեռ իրացված տոմսերի բերած եկամուտը ընդամենը 3-4 ռուբլի է: Սա այդպես է ողջ աշխարհում: Այդ բնական տարբերությունը մյուս երկրներում վճարում են կա՛մ պետությունը, կա՛մ ժողովուրդը, ավելի ուղղակի՝ մեծահարուստները: Մեզ մոտ պետությունն այսօր, հատկապես մշակութային հարցերում, մեղմ ասած, անվճարունակ է, իսկ հարուստները՝ դրամական ներդրումների հարցերում դեռեւս հապաղում են: Այս առումով ՀԲԸՄ-ի արածը անչափ տեղին եւ ողջունելի քայլ է, իր ազգասիրական գործունեության նորովի փաստարկում: Դրանով հանդերձ դարձյալ մաեստրոն իր հավատքամնն է. *«Հիմա ու միշտ ժողովուրդը պիտի տեր կանգնի իր մշակույթին, իր գիտությանը, իր հանճարեղին»:*

Այսուհետեւ յուրաքանչյուր ուրբաթ, ժամը 19:30-ին կրկին վառվելու են «Արամ Խաչատրյան» մեծ համերգասրահի լույսերը՝ շարունակվող չհայտարարված պատերազմից ու առօրյա հոգսերից հոգնած մեր հանդիսատեսին հրավիրելով հնչյունների կախարդական աշխարհը: Սա մինչեւ նոյեմբերի 20-ը, որից հետո կոլեկտիվը հյուրախաղերի կմեկնի Աթենք, ապա Ավստրիա:

Բարի երթ՛ նվագախմբին:

ԼԵՎՈՆ ԼԱՃԻԿՅԱՆ

Նոր հանդիպում Թոտս Թորանյանի հետ

Նա հարյուրից ավելի գրքերի հեղինակ է: Ապրում է Հալեպում եւ գրական աշխարհում հայտնի է ոչ միայն որպես գրող, այլեւ արվեստաբան, քննադատ, լրագրող, բժիշկ եւ հասարակական գործիչ: Չափազանց ջանադիր եւ կենսունակ այս գրողը, չնայած տպագրական դժվարություններին (Հալեպում ընդհանրապես չկան հայ հրատարակիչներ), կարողանում է իր հոգու խոսքը հասցնել ընթերցող հասարակությանը: Այս անգամ եւս ընթերցողին ներկայացել է «Պարզ երգ» բանաստեղծությունների գրքույկով, որի հրատարակումն իրականացրել է «Ծիծեռնակ» ամսագրի խմբագրությունը: Գրքույկը խմբագրել, ծեւավորել եւ առաջաբանը գրել է Էդվարդ Միլիտոնյանը: Գրքի ողջ հասույթը հեղինակը նվիրել է «Ծիծեռնակ»-ին: ■

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Արտաշես Մինասյանը ստանձնում է առաջատարի դերը

Գրոսմայստեր Արտաշես Մինասյանը դարձավ Հայաստանի Հանրապետության շախմատի բարձրագույն խմբի առաջնության միանձնյա առաջատար: Նա մեկնարկային 2 տուրերում հաղթել է մրցակիցներին: 2-րդ տուրում Մինասյանն առավելության է հասել վանածորցի Արմեն Բալայանի նկատմամբ:

Ահա 2-րդ տուրի մյուս հանդիպումների արդյունքները.

Ա. Պետրոսյան – Հ. Դանիելյան՝ 1:0
Մ. Խաչիյան – Ա. Անաստասյան՝ 0:1
Է. Մնացականյան – Ա. Ստամբուլյան՝ 0,5:0,5

Ա. Նալբանդյան – Ա. Համբարձումյան եւ Ա. Եղազարյան – Ն. Քալանթարյան հանդիպումները մնացել են անավարտ: 1,5-ական միավոր են վաստակել գրոսմայստեր Արշակ Պետրոսյանը եւ միջազգային վարպետ Էդուարդ Մնացականյանը: ■

Գերմանիայի հավաքականի ռեւանշը

Տեղի ունեցան 1994 թ. ԱՄՆ-ում կայանալիք ֆուտբոլի աշխարհի առաջնության հերթական հանդիպումները եվրոպական ընտրական խմբերում:

1-ին խումբ
Շվեյցարիա–Շոտլանդիա՝ 3:1
2-րդ խումբ
Նորվեգիա–Սան-Մարինո՝ 10:0
3-րդ խումբ
Հյուս. Իռլանդիա–Ալբանիա՝ 3:0
4-րդ խումբ
Ուելս–Ֆարերյան կղզիներ՝ 6:0
5-րդ խումբ
Լյուքսեմբուրգ–Հունգարիա՝ 0:3

Հունգարացի ֆուտբոլիստները 2 խաղից հետո վաստակել են 3 միավոր եւ ստանձնել առաջատարի դերը: Այս խմբում ընդգրկված է նաեւ Ռուսաստանի հավաքականը, որը առաջին հանդիպումը՝ անցկացնելու է հոկտեմբերի կեսերին Իսլանդիայի հետ:

6-րդ խումբ
Բուլղարիա–Ֆրանսիա՝ 2:0

Հավաքականների մակարդակով տեղի ունեցան նաեւ մի քանի ընկերական հանդիպումներ, որոնք պակաս հետաքրքրություն չէին առաջացրել: Մասնավորապես, ուշադրության կենտրոնում էր աշխարհի չեմպիոն Գերմանիայի եւ Դանիայի հավաքականների միջեւ Կոպենհագենի նորակառույց մարզադաշտում տեղի ունեցած հանդիպումը: Դա Եվրոպայի շվեդական առաջնության եզրափակիչի իմնաշտ կրկնություն էր: 2:1 հաշվով ռեվանշ վերցրեցին գերմանացի ֆուտբոլիստները: Իտալիայի հավաքականը սեփական հարկի տակ 1:0 հաշվով հաղթեց Անգլիայի հավաքականին, իսկ իսպանացիները հյուրընկալվելիս 3:2 հաշվով առավելության հասան Հոլանդիայի թիմի նկատմամբ: ■

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Անակնկալ. Ֆիշեր-Սպասկի՝ 1:2

Սպասկին զարմացնում է Սան Ստեֆանո կղզում շարունակվող Ֆիշեր-Սպասկի «20-րդ դարի ռեւանշ մրցամարտ»-ի 5-րդ պարտիան 45-րդ քայլին ավարտվեց Սպասկու հաղթանակով, որը խաղում էր սեւ ֆիգուրներով: Ֆրանսիան ներկայացնող աշխարհի նախկին չեմպիոն Բորիս Սպասկին հաշվի մեջ առաջ անցավ (2:1):

ԳԱԳԻԿ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Սպասկի–Ֆիշեր. 4-րդ պարտիա Թագուհու գամբիտ

1. d4 d5 2. c4 dc 3. ձf3 ձf6 4. e3 e6 5. փ:c4 c5 6. 0-0 a6 7. dc թ:d1 8. Ն:d1 փ:c5 9. b3 ձbd7 10. փb2 b6 11. ձc3 փb7 12. Նac1 փe7 13. ձd4 Նc8 14. f3 b5 15. փe2 փc5 16. Աf1 Աe7 17. e4 g5 18. ձb1 g4 19. փa3 b4 20. Ն:c5 ձ:c5 21. փ:b4 Նhd8 22. ձa3 gf 23. gf ձd7 24. ձc4 փa8 25. Թf2 Նg8 26. h4 Նc7 27. ձc2 Նb8 28. փa3 h5 29. Նg1 Աf6 30. Աe3 a5 31. Նg5 a4 32. b4 ձb7 33. b5 ձbc5 34. ձd4 e5 35. ձ:e5 ձ:e5 36. Նf5+ Աg7 37. Ն:e5 ձ:e4 38. փd3 Նc3 39. փb4 Ն:d3+ 40. Ա:d3 ձf6 41. փd6 Նc8 42. Նg5+ Աh7 43. փe5 ձe8 44. Ն:h5+ Աg6 45. Նg5+ Աh7 46. փf4 f6 47. Նf5 Աg6 48. b6 Նd8 49. Նa5 փ:f3 50. h5-, սեւերը հանձնվեցին:

Չորրորդ պարտիան ավելի պերճախոս, քան նախորդները, ապացուցեց, որ 20 տարվա ինքնակամ հեռացումը շախմատից Ֆիշերի համար անհետեւանք չի անցել: Միայն գործնական խաղի երկարատեւ բացակայությամբ կարելի է բացատրել, որ ամերիկյան գրոսմայստերի նման շախմատային հսկան փաստորեն արդեն սկզբնախաղում չնկատեց մրցակցի ոչ այնքան բարդ տեխնիկական հարվածը եւ միանգամից ստացավ ծանր դիրք: Սպասկին, որը պարտիայից պարտիա բարելավում է իր մարզավիճակը, հստակորեն իրացրեց առավելությունը: ■

Մանուկ Սեմերջյան. ֆուտբոլիստ-հրաբուխ

Սեպտեմբերի 15-ին եւ 16-ին «Հրազդան» մարզադաշտում կայանալու է մեր ֆուտբոլային երախտավորներից մեկի՝ Մանուկ Սեմերջյանի հուշամրցաշարը, որին մասնակցելու են «Արարատ-73»-ի, Աբովյանի «Կոտայք»-ի, Գյումրիի «Շիրակ»-ի եւ Վանաձորի «Լոռի»-ի վետերան ֆուտբոլիստները:

Մանուկ Սեմերջյանը անկրկնելի ֆուտբոլիստ էր: Նրա համարձակ խոյահարումները, հուժկու հարվածներն անմոռաց են:

Մարդ-պոռթկում, ֆուտբոլիստ-հրաբուխ, անսպառ ոգեւորություն, անզուսպ վճռականություն, անհուն նվիրվածություն. այսպիսի հատկանիշները միայն այնպիսի ընտրյալներին են հատուկ, ինչպիսին Մանուկ Սեմերջյանն էր: Նա ինձ միշտ հիշեցրել է աշխարհի չեմպիոն բրազիլացի ֆուտբոլային կախարդներից Ջալմա Սանթոսին, որին կարճ տարածության վրա հաղթելը անհույս բան էր:

Մանուկ Սեմերջյանի պես ֆուտբոլիստի հիշատակը հավերժացնելու համար հուշամրցաշարն արժանի է ավանդականի: ■

digitised by A.R.A.R.@

Սամալ Ֆարաջ. «Այո, մենք խախտում ենք էմբարգոն»

Իրաքի պլանավորման նախարարը վճռական է

– Դաշնակիցները «պաշտպանական գոտի» են ստեղծել Իրաքի հարավում, 32-րդ զուգահեռականից ներքեւ: Սադդամ Հուսեյնը դրան կտրուկ արձագանքեց: Իրաքը ինչո՞վ կկարողանա դիմակայել:

– Նախագահ Սադդամ Հուսեյնը հայտարարեց, որ Իրաքն իրեն իրավունք է վերապահում դիմակայել թիվ 688 բանաձեւից բխող միջամտումներին, բանաձեւ, որը մենք մերժում ենք: Իրաքը կընտրի պահը եւ միջոցները: Ցանկացած պահի մենք կդիմակայենք ագրեսիային:

– ՄԱԿ-ի ստեղծած գոտին արդյոք շիաներին առիթ չի՞ տա շրջվել Սադդամի դեմ:

– Այդ գործողության նպատակն է ներքին հակամարտություն ստեղծել Իրաքում: Բայց երկրի հարավ այցելողները կարող են արձանագրել, որ իրադրությունը խաղաղ է: Մենք համայն աշխարհի խորհրդարանականներին, այդ թվում՝ կոալիցիայի անդամ երկրի ներկայացուցիչներին առաջարկել ենք գալ եւ անձամբ համոզվել: Մենք հուշել ենք այն միտքը, որ ՄԱԿ-ը հանձնախումբ ստեղծի, որը կկարողանա ժամանել Իրաք եւ ականատես լինել շիա բնակչության ճակատագրի ապահովությանը: Ա-

մերիկյան «հովանոցի» նպատակը ոչ թե շիաների պաշտպանությունն է, այլ Իրաքի վարչակարգի տապալումը:

– Ըստ Պենտագոնի, ձեր ռազմական զորության 40 տոկոսը հիանալի վիճակում է...

– Մենք չենք մեկնաբանում Պենտագոնի թվերը: Դրանք նրա հաշվարկներն են: Նա մեր ռազմական հզորության վերաբերյալ չափազանցված թվեր է ներկայացնում, որպեսզի պատրվակ գտնի Իրաքին հարվածելու: Ինչո՞ւ Պենտագոնն ընդհանրապես չի խոսում Իսրայելի միջուկային հզորության մասին:

– Իրաքը խախտո՞ւմ է ՄԱԿ-ի հաստատած էմբարգոն

– Իհարկե: Մենք ոչ միայն խախտում ենք այն, այլեւ մերժում: Բոլոր միջոցներով մենք փորձում ենք ինչ-որ բան ստանալ որեւէ տեղից: Արտասահմանում մեր ավանդները սառեցված են, բայց փորձում ենք ելք գտնել: Մենք ջանում ենք գործակցել բոլոր նրանց հետ, ովքեր պատրաստ են օգնել Իրաքին: Մենք չենք կարող մնալ փակ սենյակում եւ պարտավոր ենք էմբարգոն խախտել բոլոր հնարավոր միջոցներով:

«Le Point», 5 սեպտեմբեր 1992

Ադրբեջան–ԱՊՀ. մտնե՞լ թե չմտնել

Ինչպես արդեն հայտնվել է, Ադրբեջանի խորհրդարանի առաջիկա նիստերից մեկում կքննարկվի հանրապետության վերաբերմունքը Անկախ պետությունների համագործակցության նկատմամբ: Խորհրդարանի նախագահ Իսա Ղամբարովը «Թուրան» գործակալության թղթակցին ասաց, թե այսօր ԱՊՀ փլուզումն ավելի հավանական է, քան նրա երկարակեցությունը:

Սակայն Ադրբեջանում դադարել են խուսափողաբար վերաբերվել օր-օրի ուժեղացող անջատողական տրամադրություններին նախկին Խորհրդային Միության շրջանակներում: Բիշքեկի հանդիպումն էլ այս հարցում բեկում չի առաջացնի: Միաժամանակ Ղամբարովը նշեց, որ Ադրբեջանը չի խզի կապերը ԱՊՀ-ի հետ: *«Հետագայում մենք կարող ենք մնալ համագործակցությունում դիտորդի կարգավիճակով՝ համապատասխան փաստաթուղթ ստորագրելով ԱՊՀ կոորդինացիոն մարմնի հետ: Կողմնակի դիտորդի դերը այսօր չի համապատասխանում Ադրբեջանի շահերին»*, նշեց Ղամբարովը:

Ինչպես հայտնել էինք, Հայաստանը հայտարարել էր, թե կքննարկի իր մասնակցությունը ԱՊՀ-ին, երբ Ադրբեջանը բարձրացնի ԱՊՀ մտնելու հարցը: ■

Յիցխակ Շամիրն այցելեց Ուկրաինա

Ուկրաինայի կառավարությունը կաջակցի Իսրայել մեկնել ցանկացողներին, ինչպես նաեւ նրանց, ովքեր մտադիր են վերադառնալ հայրենիք: Այդ մասին հայտարարեց Ուկրաինայի նախագահ Լեոնիդ Կրավչուկը Իսրայելի նախկին վարչապետ Յիցխակ Շամիրի հետ սեպտեմբերի 8-ին Կիեւում կայացած հանդիպման ժամանակ:

Իր հերթին Յիցխակ Շամիրը նշեց, որ Իսրայելը ցանկանում է լավ հարաբերություններ պահպանել բոլոր երկրների հետ, ուր մինչեւ պատմական հայրենիք վերադառնալն ապրում էին Իսրայելի ներկա քաղաքացիները: Նա բարձր գնահատեց Ուկրաինայի դիրքորոշումը՝ մարդու ազատ տեղափոխման հարցի վերաբերյալ:

Յիցխակ Շամիրը հանդիպումներ ունեցավ նաեւ Ուկրաինայի Գերագույն խորհրդի փոխնախագահ Վլադիմիր Գրինյովի եւ արտգործնախարար Անատոլի Զլենկոյի, ինչպես նաեւ հրեական հասարակական կազմակերպությունների ներկայացուցիչների հետ: ■

Վրաստան. Վերջին պատանդն ազատ արձակվեց

Երեկ ազատ է արձակվել Վրաստանի ներքին գործերի փոխնախարար Ջիղերտ Խազալիան, որը վերջինն էր ուղիղ մեկ ամիս առաջ, օգոստոսի 11-ին զվիադականների կողմից պատանդ վերցված Վրաստանի 12 բարձրաստիճան պաշտոնյաներից:

«Սնարք»-ի տվյալներով, Խազալիան, ինչպես նաեւ մյուս բոլոր պատանդները, գտնվում էին Աբխազիայի տարածքում, Գուլիի շրջանում: ■

Կուզբասում իրոք ճառագայթված են

Սեմիպալատինսկի զինափորձարանում միջուկային փորձարկումներից հետո տեղի ունեցած օդանկարահանումները հաստատել են ռադիոակտիվ տեղումների առկայությունը Կուզբասի հարավային շրջաններում: Այդ մասին հաղորդեց Ղազախստանի Գիտությունների ակադեմիայի թղթակից-անդամ, «Նեւադա-Սեմիպալատինսկ» հակամիջուկային շարժման ճառագայթիչ բնապահպանության խորհրդի նախագահ Իվան Չասնիկովը Կեմերովոյի մարզխորհրդի նախագահ Աման Տուլեեւին: Գիտնականի գնահատականով, ճառագայթման գումարային չափը այդ շրջանում կազմել է 7 բէռ (մեկ մարդու ճառագայթման տարեկան նորման՝ 0,5 բէռ): Գիտնականների կարծիքով, մարզխորհրդի նախագահը ԽՍՀՄ Նախարարների կաբինետի 1991 թ. ապրիլի 8-ի որոշման հիման վրա ֆեդերալ իշխանություններից պետք է պահանջի փոխհատուցել վնասը: ■

Աղաեւ. Չեմ ուզում այդպիսի քաղաքացիություն

Ինչպես հաղորդում է «Խաբարսերվիս»-ը, նախկին քաղբանտարկյալ Նադիր Աղաեւը, որը 18 տարի անցկացրել է բանտերում, գաղութներում ու հոգեբուժարաններում, հրաժարվել է Ադրբեջանի քաղաքացիությունից: «Զերկալո» թերթին տված հարցազրույցում նա պատճառաբանել է, թե ինքը համաձայն չէ Ազգային ճակատի եւ նախագահ Էլչիբեյի կադրային քաղաքականության հետ: Այլախոհն առաջարկում է երկրի գլուխ կանգնեցնել Ադրբեջանի կոմկուսի եւ ՊԱԿ-ի նախկին ղեկավար Հեյդար Ալիեւին: Աղաեւի կարծիքով, Ալիեւը հեղինակություն ունի ժողովրդի մեջ, հմուտ դիվանագետ է, չի մտնում ոչ մի քաղաքական խմբավորման մեջ եւ առավել սարսափելի է Հայաստանի համար: ■

«Արամ Խաչատրյան» Մեծ Համերգասրահ

68-ՐԴ ՀԱՄԵՐԳԱՇՐՋԱՆ

4485-4486 Հայոց Թվական

Հայաստանի Ֆիլհարմոնիկ նվագախումբ

Գեղարվեստական ղեկավար եւ գլխավոր դիրիժոր՝ ԼՈՐԻՍ ՃԳՆԱՎՈՐՅԱՆ

Համերգաշրջանի հովանավորն է Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միությունը

11 սեպտեմբեր

ՀԱՄԵՐԳԱՇՐՋԱՆԻ ԲԱՑՈՒՄԸ

Ալեքսանդր Սպենդիարյան. «Երեւանյան էտյուդներ»

Լորիս Ճգնավորյան. 6 պար «Օթելլո» բալետից

Իգոր Ստրավինսկի. «Սրբազան գարուն»

Դիրիժոր՝ Լորիս Ճգնավորյան

Սկիզբը՝ ժամը 19.30

Տոմսերը վաճառվում են «Արամ Խաչատրյան» համերգասրահի տոմսարկղում, ամեն օր ժամը 11–18-ը:

Հայտարարություն

Ծանոթանալ հին Հունաստանի պատմությանը եւ մշակույթին, հանգստանալ Միջերկրական ծովի ափին եւ հաճելի ժամանակ անցկացնել Հունաստանում

առաջարկում են ՀՀ «ՍՊՈՒՏՆԻԿ» երիտասարդական Տուրիզմի Բյուրոն ու ՀՀ Ավիացիայի Գլխավոր Վարչությունը, որոնք հոկտեմբերի 8-ից կազմակերպում են ուղիղ չվերթ Երեւան-Աթենք-Երեւան երթուղով ամեն շաբաթ:

Ուղեւորության արժեքն է **251 ամերիկյան դոլլար** եւ **15500 ռուբլի:**

Հնարավոր է ուղեգրի արժեքի ռուբլու մասի փոխանցում:

Մանրամասն տեղեկությունների համար կարող եք դիմել մեզ հետեւյալ հասցեով.

Երեւան, Մոսկովյան 31 (Ս. Սարյանի արձանի հետեւի մասում):

հեռախոսներ 53-49-40 53-84-19 56-43-03

«ՍՊՈՒՏՆԻԿԸ» սպասում է Ձեզ...

Ցանկանում ենք ուրախ հանգիստ:

Վճարը երաշխավորում ենք: Մեր հաշվարկային համարն է 700924 Սպանդարյանի շրջանի ՊԱԲ-ում:

Ադրբեջանի նախագահը՝ սեփական խոստումների գերի

«ԵԱՀԽ Մինսկի խմբի ջանքերը՝ Լեռնային Ղարաբաղում կրակի դադարեցման մասին համաձայնություն ձեռք բերելու ուղղությամբ, ամենայն հավանականությամբ կձախողվեն»: Այս մասին «Սնարք»-ի թղթակցին հայտնել է ԼՂՀ Գերագույն խորհրդի արտաքին հարաբերությունների մշտական հանձնաժողովի նախագահ Լեւոն Մելիք-Շահնազարյանը: Իր տեսակետը Մելիք-Շահնազարյանը բացատրել է նրանով, որ միայն դաշտային պատերազմի շարունակումը եւ հաղթանակի անիրականանալի հույսերն են, որ Ադրբեջանի նախագահին կարող են թույլ տալ մնալ պետության ղեկավարի պաշտոնում: Ըստ նրա, Մելիք-Շահնազարյանի, սեպտեմբերի 10-ին լրանում է այն ժամկետը, երբ, ինչպես դեռեւս երեք ամիս առաջ Բաքվում կայացած մամուլի ասուլիսում հայտարարել էր Էլչիբեյը, կամ ինքը կգրավի Ստեփանակերտը, կամ ինքնասպանություն կգործի:

«Ինչպես տեսնում ենք, Ստեփանակերտն առաջվա նման մնում է ԼՂՀ մայրաքաղաքը, իսկ Էլչիբեյը՝ Ադրբեջանի նախագահ, որի օրոք անցած երեք ամիսների ընթացքում Ղարաբաղում զոհվել է ադրբեջանական բանակի 5000 զինվոր», ասել է Մելիք-Շահնազարյանը: ■

ԵՐՔԱՂԽՈՐՀՐԴԻ ԳՈՐԾԿՈՄԻ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ՀՐԱՉՅԱ ՂԱՓԼԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ԵՐԵՎԱՆԻ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Սեպտեմբերի 19-ին 25-րդ Թատերաշրջանի բացում

Նոր ներկայացում

Սեպտեմբեր 19-20

ՎԻԼՅԱՄ ՇԵՔՍՊԻՐ

Հուլիոս Կեսար

(ողբերգություն 2 գործողությամբ)

Թարգմանությունը՝ ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑԻ

Բեմադրության հեղինակ՝ ՀՀ արվեստի վաստակավոր գործիչ ԱՐՄԵՆ ԽԱՆԴԻԿՅԱՆ

Նկարիչ՝ ԿԱՐԵՆ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

Թատրոնի գեղարվեստական ղեկավար ՀՀ արվեստի վաստակավոր գործիչ ԱՐՄԵՆ ԽԱՆԴԻԿՅԱՆ

Տոմսերը վաճառվում են, ընդունվում են կոլեկտիվ հայտեր. տոմսարկղը բաց է ամեն օր ժամը 18-ից 19-ը

Հեռախոս 52-47-23

Ներկայացումների սկիզբը՝ ժամը 18:30-ին

Տաջիկներին ճնշում են

Ուզբեկստանի «Սամարղանդ» տաջիկական ազգային-մշակութային կենտրոնի նախագահ պրոֆեսոր Միրսաիդովը մեղադրել է հանրապետության իշխանություններին՝ Ուզբեկստանում բնակվող տաջիկներին ճնշելու մեջ: Ելույթ ունենալով սեպտեմբերի 9-ին Դուշանբեում տեղի ունեցող տաջիկների համաշխարհային համաժողովում, նա հայտարարեց, թե «Ուզբեկստանի ամբողջատիրական վարչակարգն անում է ամեն ինչ՝ տաջիկական սփյուռքին ազատ զարգացման հնարավորությունից զրկելու համար»: Պրոֆեսորի խոսքերով, դրա վերջին օրինակն էր ՆԳՆ մարմինների գործողությունները, որոնք խոչընդոտում էին համաժողովի հյուրերի մեկնումը Ուզբեկստանից Դուշանբե: ■

Ուզբեկները չեն ընդունում

Ինչպես հայտնի դարձավ «ԻՖ»-ին Ուզբեկստանի կառավարությանը մոտ շրջանակներից, Տաջիկստանի հետ սահմանամերձ մարզերի հաքիմները հանրապետության ղեկավարությունից կարգադրություն են ստացել չընդունել տաջիկ փախստականներին եւ կիրառելով բոլոր միջոցները՝ վերադարձնել նրանց հարեւան հանրապետություն: Ընդ որում, նշվում էր այն վտանգի առկայությունը, որ փախստականների ներկայությունը Ուզբեկստանի տարածքում կհանգեցնի ազգամիջյան հարաբերությունների սրմանը: ■

Հետապնդում են ամենուր

Սեպտեմբերի 9-ին Վրաստանի գլխավոր դատախազի տեղակալ, գլխավոր զինվորական դատախազ Ա. Լոմիձեն պաշտոնական նամակ է հղել Չեչնիայի գլխավոր դատախազին՝ խնդրելով պարզել, թե ինչո՞ւ է Գրոզնիում լույս տեսնում զվիադականների «Վրաստանի երկնի տակ» թերթը: Նա հույս է հայտնել, որ Վրաստանի կառավարության դեմ քաղաքացիական պատերազմի կոչ անող թերթի խմբագրությունն անպատիժ չի մնա: ■

Ռուբլին աշխուժացած

Ռուբլու կուրսը Մոսկվայի միջբանկային վալյուտային բորսայում հինգշաբթի օրը կայացած սակարկություններում հասել է մինչեւ 203 ռուբլի մեկ դոլլարի դիմաց: Նախորդ՝ երեքշաբթի օրվա սակարկություններում ռուբլու կուրսը կազմել է 207,9 ռուբլի մեկ դոլլարի դիմաց: Երեկ վաճառվել է 25,4 միլիոն դոլլար, նախնական պահանջարկը՝ 25,11 միլիոն, նախնական առաջարկը՝ 35,27 միլիոն: Մոսկվայի միջբանկային վալյուտային բորսայի փորձագետների կարծիքով, իրադրությունը շուկայում կարգավորվել է, եւ մոտակա շաբաթներում այն կտատանվի 1 դոլլարի դիմաց 200-215 ռուբլու սահմաններում: ■

Լուրերը՝ Interfax-ի, «Սնարք»-ի, «Նոյան տապանի» եւ մեր թղթակիցների

Ազգ

Հիմնադիր եւ հրատարակիչ «Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ

Գլխաւոր խմբագիր ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ

Խմբագիր ՅԱՄԼԵՏ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

Տնօրէն ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

52.16.35 գլխ. խմբ.
58.18.41 խմբագիր
56.28.63 տնօրէն

Apple® Macintosh® համակարգչային շարուածքը «Ազգ» թերթի

Azg Daily, 47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 375010

Editor H. AVEDIKIAN

ՀՀ Նախարարների խորհրդին առընթեր «Պարբերական» հրատ. տպարան, Երեւան-23, Արշակունեաց 2

Գրանցման թիւ 65
Տպաքանակ 20 000
Ստորագրուած է տպագրութեան 10.09.1992
Դասիչ 69149
Պատուէր 1540

digitised by A.R.A.R.@